

felvétel a lőre tolt helyőrség

IRODALMI-KULTURÁLIS MELLÉKLET

2020. karácsony I. évfolyam 7. szám

5

Jakubecz Márta -
A mester és
a fény

7

Salkaházi Sára -
Karácsony

11

Tóth László -
Irodalmi kórképek

15

Pacsmag Eszter -
Több, mint oké

„ A három
királyok már
útnak indultak.
Kísérik őket,
nézd, eljövők,
régvoltak.
Életünk egén
fenn egy csillag
kigyullad. „

Tóth László

Az életre kelt karácsony

Hodossy Gyula

Gyermekkoromban a Jézuska hozta a karácsonyfát. Mi, gyerekek, abban az időben a templomban voltunk édesapánkkal, énekeltünk, szavaltunk és fázunk, mert a templomban volt a leghidegebb. Főleg akkor,

amikor teli voltunk izgalommal, jók voltunk-e, kapunk-e fát, mert a rosszaknak nem jár, na meg, ha sokan voltak jók, nehogy a Jézuska elfeledkezzen rólunk. Szegénynek ilyenkor nagyon sok a dolga, mi meg

imádkoztunk, így kellett neki segíteni. Bevallom, én azért is szoktam imádkozni, hogy a lelkész bácsi mihamarabb ossza ki az isteni áldást, és mehessünk már haza. Persze az imám ezen része soha nem ta-

lált meghallgatásra. Értettem, Jézuskának kellett az idő.

Végre hazaérkeztünk. Édesanyánk a konyhában várt minket. Levetkőztünk, kezet mostunk, asztalhoz ültünk, asztali áldást mondtunk, jó étvágyat kívántunk és ettünk. Én folyton a szobaajtót figyeltem, hátha annak a kis üvegablakocskáin keresztül meglátok valamit. A fényt. Lencseleves volt, rántott hal és ecetes krumplisaláta. A hal nagyon szálkás volt, csupán azért, hogy tovább tartson az evés. Így Jézuskának nem kellett kapkodni a díszítéssel. Halvány gyertyafényben, csendben dolgozott, hogy aztán ámulatba ejtsen minket. Miután mindenki befejezte az evést, köszönetet mondtunk a vacsoráért, sorba álltunk a szobaajtó előtt, és vártuk a bebocsájtást. Édesanyánk bement, az ajtó visszacsukódott. Mi egyre türelmetlenebbül vártunk. Harangszó jelezte, ha Jézuska elment, ekkor léphettünk a szobába. És persze ámulatba estünk: az egész szoba csillogott, a gyertyák lángnyelvei sok-sok apró csodát villantottak fel, diót, mogyorót, habcsókot, csengőt, kakast, báránycsókát, angyalkát, Krisztust. Sírtam. Összeszekulcsolt kézzel elmondtuk a Miatyánkot, elénekeltük a magyar himnuszt, majd a karácsonyi dalok közül a „Pásztorok, pásztorok örvendezve sietnek Jézushoz Betlehembe” kezdetűt. A csoda megtörtént, jöhettek az ajándékok, sál, sapka, zokni, pizsama, pulóver és könyv. Jézuskától megkaptam életem első könyvét, *Az aranyecset* címűt, benne egy keleti kisfiúval, aki egy olyan aranyecsetet kap, amivel, amit lefest, rögvest életre kel. Keresztbe rakott lábakkal ültem a karácsonyfa előtt. Én voltam

a legszerencsésebb e világon. Nemes Nagy Ágnes Szádelije lett a barátom, tőle tanultam életre kelteni a való és kigondolt világot, miközben egy tündér a szoba ablakára gyönyörű jégvirágot festett. Ahogy néztem a karácsonyfát, egyszer csak a ráaggatott összes angyal életre kelt. Táncoltak, miközben felejthetetlen boldogságot sugároztak magukból a szoba minden sarka felé.

Így volt. Így kezdődött az egész. Azóta mi mindent kellett életre kelteni...

Sokáig kerestem gyermekkorom karácsonyát, most már tudom, ott van a szeretetben, a fenyőfa ágai közt, a kisgyermekek kivillanó fogacskáin, a hópihén ül, minden mosolyban ott van. Ahogy minden születésnél, rügyfakadásnál, csóknál és ölelésnél. A karácsony ott van a hitben, a féltésben, az aggódásban és reményben, ott van a szépben, az álomban, a vágyban, a tenni akarásban, minden alkotásban.

A Jézuska előtt nem kell ki nyitni az ablakot. Ha akarja, a csukott ablakon keresztül is szobádba viszi az ámulatba ejtő karácsonyfát.

A karácsony bennem van, mindent együtt teszünk. Nem tudjuk másként, együtt fekszünk s kelünk, együtt futunk, olvasunk, írunk és együtt keltjük életre a Szádelitől tanultak alapján aranyecsettel vagy anélkül, újra meg újra, megunhatatlanul a bennünk rejlő, néha fájdalmasan keserű, Istentől való világot. A karácsony az enyém, mint a belélegzett levegő, amely életben tart. Az enyém, s ha akarod, s szívedet megtöltöd alázattal és szeretettel, lehet a Tiéd is.

Karácsony, 1994

interjú

ÍRÓK KARÁCSONYA

Nagy Erika

Tóth László József Attila-díjas író, költő, akadémikus

Ugróczky István felvétele

– Igaz az a felvetés, hogy felnőtt korba érve megkopik az ünnepekkel kapcsolatos lelkesedés? S ha valóban így van, mennyire nagy baj ez?

– Szerintem inkább az ember kopik meg, benne kopik

az idők múlásával a kezdeti lelkesedés – nem? De csak abban, aki feladja (feledi) magában a gyermeket. Életfeltétel ugyanis, hogy mindvégig megőrizzünk valamit abból a gyermekből, aki valaha voltunk. Ha nem fejtünk el játszani, s örülni még a legcsekélyebb dolgoknak is, ha nem adjuk fel eredendő játékosságunkat, azzal tulajdonképpen azt a képességünket őrizzuk meg, hogy időről időre ki tudjunk lépni az időből, semlegesíteni tudjuk magunkat az idő múlásától is. Márpedig az ünnepek épp erre adnak minden esetben megfelelő alkalmat: időről időre feledni, hogy bizony múlik az időnk. Nem irigylem saját, ezerfelől megszabott idejük foglyait. Magam például, amikor hosszú éveken át egyedül éltem, karácsonykor akkor is az ünnepbe öltöttem a lelkem. S ahogy az mifelénk, a mi kultúrkörünkben szokás,

fát állítottam, feldíszítettem, vacsorára halat készítettem, ünnepi asztalt terítettem, ünnepi ruhát öltöttem, gyertyát és csillagszórókat gyújtottam, karácsonyi dalokat hallgattam, s gyermekkorom izgalmaival bontottam ki a karácsonyi ajándékomat, még ha azt magam vettem is magamnak, éjjélkor pedig megvártam a kisézusz születését (alkalmasint éjjéli misére is elmentem, noha nem vagyok templomjáró ember). De megadatott az is, hogy gyermekeim közül kettő is decemberben született. Hát persze hogy mindkét kisedd odakerült a fa alá is! Most meg már az én karácsonyaím őbennük és az unokaímban élnek tovább, s az ő átszellemült arcukat fényesítik meg. Mert mit érnénk az ilyesféle misztériumok s lelkünk transzcendencia-igénye nélkül? Emberek lennénk, emberek lehetnénk egyáltalán?

Horváth Géza karnagy, szakíró

– Vannak-e bevett olvasmányok, esetleg zenék, amik családilag a karácsonyhoz kötődnek nálatok?

– A karácsony nem múlhat el olvasás nélkül. Bevett olvasmányokról azonban nem beszélnék, mert ez évente változik. Egyrészt a folyóiratok karácsonyi mellékletei már önmagukban gazdagon kínál

ják az olvasnivalót, egyúttal ott vannak az ilyenkor ajándékként kapott és adott könyvek is.

Zenék?Gyermekkorom meghatározott élménye volt a *Csendes éj*. Német édesanyánk gyönyörű szopránja most is itt cseng a fülemben: *Stille Nacht, heilige Nacht...* Később már nem csupán a karácsonyfa alatt énekeltünk. Egykor zenészként, később karnagyként, bő fél évtizede pedig kántorként is a zene elmaradhatatlan része lett a karácsonyaimnak. Az adventi hangversenyeken, az adventi roráték alatt még óvatos visszafogottsággal a Megváltó születésére készülünk, hogy aztán az éjjéli misén és a karácsonyi nagymisén csengő orgonaszóval kísért énekkel adjunk méltó keretet az ünnepnek. Nemrég kötetbe rendeztem kórusműveimet. Számos karácsonyi ihletésű is van közöttük. Ezek többségét vagy közvetlenül karácsony előtt vagy után írtam. Karácsony előtt azért, hogy a kórusaim repertoárját gazdagítsam a karácsonyváró vagy a karácsonyi hangversenyeken. De karácsony után?! Igen, ennek is megvan a magyarázata: soha annyi karácsonyi témájú költemény nem kerül a kezembe, mint épp ilyenkor: karácsony és vízkereszt között. Ezek önmagukban is dallamot fakasztanak, és ehhez járul még a karácsony – vásároktól, villogó fényreklámoktól, nagyáruházakban dübörgő giccses gépzenéktől mentes – mélyen átélt, valódi értelme: *Christus natus est nobis...*

Hogya György Talamon-díjas prózaíró

– Van igényed arra karácsonykor, hogy megéld az ünnep spirituális oldalát?

– A felvetett kérdés utoljára az ezerkilencszázkilencvenes évek elején kapott komolyabb hangsúlyt az életemben,

Törés, 2002

előretolt
helyőség

Az Előretolt Helyőség lapcsalád kiadója a **Petőfi Irodalmi Ügynökség Nonprofit Kft.** (1053 Budapest, Károlyi u. 16.) • Kiadásért felelős: **Mihály Erzsébet ügyvezető** • A felvidéki lap kiadója: **Lilium Aurum Kft.** • Főszerkesztő: **Szentmártoni János** • Felelős szerkesztő: **Hodossy Gyula** • Szerkesztők: **Bese Bernadett, Z. Németh István** • Tiszteltbéli konzulens: **Tóth László** • Szerkesztőségi koordinátor: **Póda Erzsébet** • Korrektor: **Tóth Oszvald Zsuzsanna** • Tördelőszerkesztő: **Rácz Éva** • Nyomda: **ADC Media Rt.** • Terjeszti a **Magyar7 - Pro Média Alapítvány** • Elérhetőség: **lilium@liliumaurum.sk** • Honlap: **helyorseg.ma**

interjú

ugyanis akkoriban születtek a lányaim.

Karácsony (-ok) idején egész családom igyekezett gyermekeink kedvében járni, és az ünnep mindenekelőtt a cseperedő utódok örömszerzésére/megajándékozására irányult.

Most, bár már felnőtt, érett nők, továbbra is tanácsokkal próbálom segíteni őket útjukon.

A karácsony – számomra – továbbra is az ő megajándékozásukra korlátozódik, s az ünnep spritualitását-szellemiségét éppen a nekik mesélt ajándék-történeteim jelentik.

Karácsony lévén, úgy illik, „Arról” meséljek nekik, aki – nem csak karácsony idejére, de egész életre szólóan – átformálta az élet értelmével kapcsolatos életfilozófiánkat.

Már régen esedékes, hogy elmeséljem nekik Camus a *Sziszüphosz mítoszában* leírt gondolatát, mely minden

lelki és vallásos berzenkedés ellenére ide illik: „*Csak egyetlen igazán komoly filozófiai kérdés van: az öngyilkosság. Ha meg tudjuk ítélni, hogy érdemes-e leélni az életet, akkor választ adhatunk a filozófia alapkérdésére.*” (Azzal, hogy az „Ő” halála mennyire tekinthető öngyilkosságnak, nem érdemes foglalkozni. Sokak számára ez nem hitbéli, csupán erisztikai kérdés.) A legnagyobb ajándék tehát az lesz a számukra, ha ezt a látszólagos paradoxont teljes értelmében megértik: Miközben létük értelmét igazolandó döntések sorát hozzák majd, tudomásul kell venni, hogy Valaki éppen ellenkezőleg, a halálával adott választ azoknak, akik az élet értelmét keresik. S ehhez csatlakozik a másik paradoxon: ezt a kétezer éves hagyományt nem tudományos bizonyítottsága folytán tiszteljük és ünne-

peljük rendszeresen, hanem mert – úgy néz ki – lehetetlen meglennünk nélküle...

Bíró Szabolcs író, művelődésszervező

Soós Laca felvétele

– **Milyen könyveket ajánlanál karácsonyi ajándékként azoknak, akik kissé eltávolodtak az irodalomtól?**

– Életkor és érdeklődés függvénye, illetve attól is függ a választás, hogy az illető miért távolodott el az olvasástól. Kapudrognak mindenképpen valami könnyedebbet ajánlanék, ami gyorsan beszippantja az olvasót, és nem is ereszi az utolsó fejezetig. Fiataloknak gondolkodás nélkül J. K. Rowling *Harry Potter*-sorozatát, még fiatalabbaknak Mary Pope Osborne *Csodakunyhó*-sorozatát nyomnám a kezébe. Nagykamaszoknak és felnőtteknek Dan Brown *Angyalok és démonok*, illetve *A Da Vinci-kód* című regényét (nem véletlenül váltak elköpesztően sikeres könyvekké), vagy Frei Tamás és persze Jo Nesbø műveit. Aki vérbő középkori időutazásra vágyik, annak Bán Mór *Hunyadi*-regényfolya-

mát, vagy éppen Benkő László történelmi regényeit ajánlanám figyelmébe. A kissé elvontabb, mégis mély témák felé kacsingató potenciális olvasóknak Neil Gaiman, Moskát Anita és Benyák Zoltán könyvei nyújthatnak örök élményt. Aki pedig nem fél a sötétebb, elborultabb témáktól, annak Veres Attila, Stephen King és Nick Cutter nevét említeném meg. A karcosabb, szikárabb, „férfiasabb” témák kedvelői Cormac McCarthyval köthetnek életre szóló barátságot. A lírára fogékonyaknak Faludy György bármely versgyűjteményét vagy Varró Dani *Bög-re azúr* című kötetét ajánlanám. Aki pedig szépirodalom helyett tényirodalmat, szórakoztató ismeretterjesztést szeretne olvasni, annak Dan Jones és Bánó Attila okozhat kellemes meglepetést, vagy épp Walter Isaacson Leonardo Da Vinciről szóló könyve.

vers

Ozsvald Árpád

Karácsony

Kettős tujafa az ablakom előtt,
éjjel a Hold

felette megáll.

Csontváry-derengés,
időtlen pillanat,

zúzmara hull, mikor

egy madár felröppen

az ágról.

A szomszéd háztetőn

galambok alusznak,

angyalok zenéje száll

a vékony kéményfüsttel

a komor ég felé.

Tóth László

December; karácsony...

December; karácsony közeleg.

Jöjj hozzám, jöjj kicsit közelebb.

A földet ellepik ősz ködök, nagy havak.

Esténként tőlem is, nekem is – védd magad, add magad.

Ölelj át, ölelj hát karodat, magadat – életed kitárva.

Pici kis Jézusnak magunkat szüljük, jöjj, bele a világba.

A három királyok már útnak indultak.

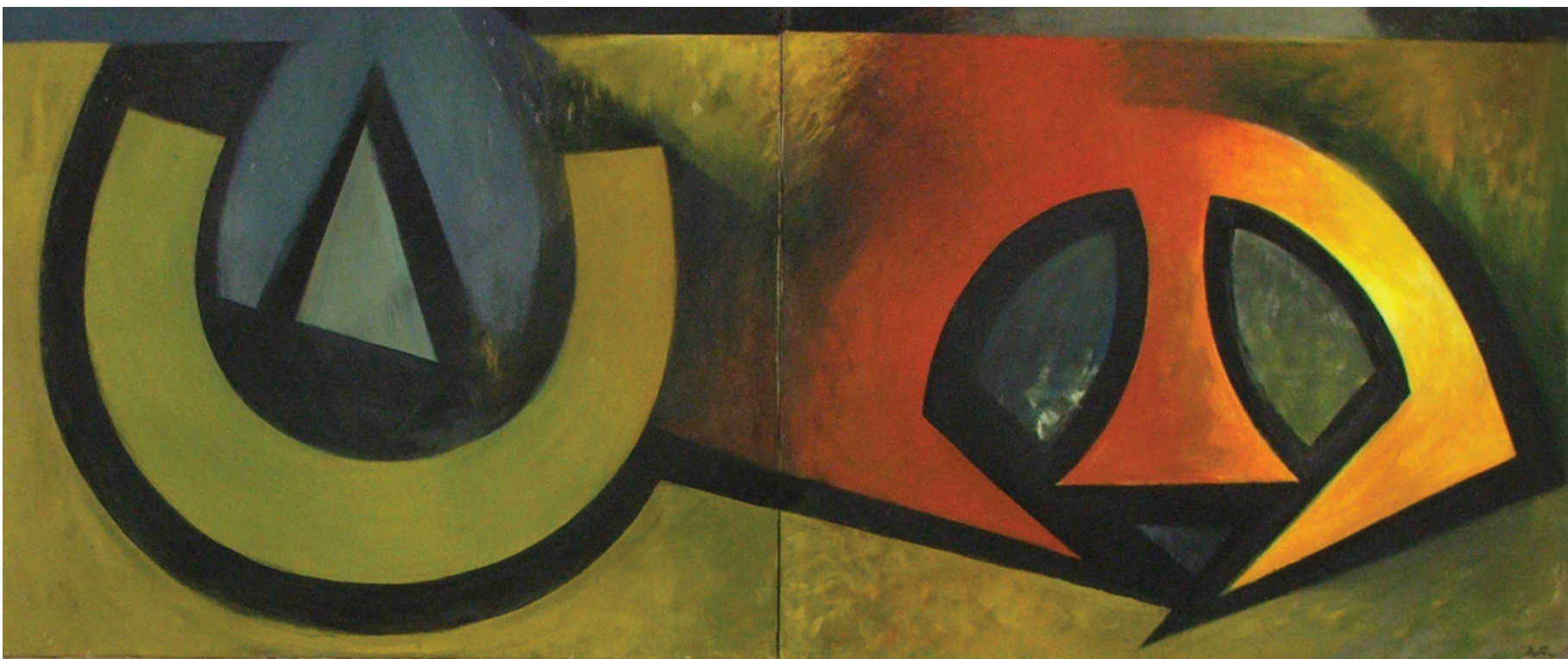
Kísérik őket, nézd, eljövők, régvoltak.

Életünk egén fenn egy csillag kigyullad.

József és Mária most összeborulnak.

Jöjj hozzám, engedj hát egy kicsit közelebb.

December; karácsony közeleg.

Alfa-Omega, 1994

esszé

BÖLCSEK NAPKELETRŐL

Csáky Pál

Kérdőjelek, amelyek életünket szegélyezik.

Vannak, akik azt mondják, hogy kezdetben volt az Ige. Vannak, akik esküsznek rá, hogy kezdetben volt a Semmi. S lehetett még Káosz, Ősköd, sok egyéb.

A hatalmas, rideg, kietlen világűr egyik picit pontján egyszer csak létrejött valami: megszületett a Csoda. Nem tudjuk, hogyan, honnan s miért. Talán egyedüli, megismételhetetlen jelenséggé a hatalmas térben és időben, talán valahol rejtett társakat is sejtve, melengetve – ezt sem tudjuk. Csak azt, hogy létrejött, érzékelhetővé vált, ki-teljesedett az Élet. Kiapadhatatlan bőségszarujából élőlények milliárdjai kezdtek el sorjázni, elképzelhetetlen, fantáziadús variációk ezrei, tízezrei, színek és formák végeláthatatlan tára. A hatalmas világmindenség eme picit sarka kiváltságossá vált: az élet hordozójává.

Az élőlények semmit nem tudtak magukról, sejtteni sem sejtettek sokat: hatalmas, elemi törvényeknek engedelmeskedve szaporodtak, éltek, s betöltötték a világegyetemnek azt a picit pontját, amely nekik térül adatott. Váltották egymást monoton egyhangúsággal, legyőzték, megölték ellenfelüket, ha kellett, vagy

más esetben csordába verődve védték egymást. Csak éppen a lényeket nem tudták: honnan, miért és meddig.

S akkor megint történt valami. Ismét csak nem tudjuk, mikor, hogyan, s mi célból, de az élő fajok százezreinek egyikeben megszületett a legnagyobb kincs: a Tudat. Az értelem fénye kezdte beragyogni a rideg világmindenség picit kék bolygójának égét, s erre már nagyon oda kellett figyelni. Persze, még mindig nem tudta, honnan, meddig, s főként miért, de egy szép napon már tüzet csiholt és értelmé fényénél jeleket próbált meg belevésni irdatlan nagy kőlapokba és szépen formált agyagtáblákba. Két ajkát, amellyel addig a vadhúst marcangolta, keservvel érthető hangok megformálására szorította. Ekkor már gőgös is volt, büszke és beképzelt, ekkor már rájött arra, mi a hatalom, és megtapasztalta azt is, milyen a kiszolgáltatottság. Ismét csak harcolt, szüntelenül küzdött a másik ellen, gondolván, hogy ez a sors, ilyen kell legyen a történelem. Legyőzte vagy elszenvedte sorstársát, rettegett az életéért vagy épp ellenkezőleg, másokat kötött gúzsba, de még mindig nem tudta a lényeket: honnan, hová és miért. Az örökkévalóságot,

amely után annyira vágyott, balzsamozással és piramisok állításával vélte elérhetőnek – mert a vágyai ekkor már a végtelent ostromolták. Égig érő tornyot kezdett építeni Babilonban – és bele is bukott derekasan. Hódított és meghódították őt, a maga körül lévő világot is egyre inkább kezdte megismerni, csak épp a lényeket nem tudta továbbra sem: képtelen volt a lelkében lévő hatalmas úrt betölteni.

S akkor megint történt valami: megszületett a Törvény. Ezt már tudjuk, mikor, hol és hogyan, a néhány forrás közül a legfontosabb a Sínai-hegy gyümölcse, a két kő tábla. A tíz parancsot a világmindenség legnagyobb zsenije fogalmazta meg és véste kőbe: innentől kezdve a történet minőségileg új szinten folytatódott. Félreértés ne essék: az ember ezután is ölte a másikat, becsapta vagy uralma alá hajtotta, a másik feleségét is megkívánta, mint ahogy a vagyonát is elvette. Csak innentől kezdve már tudta, innentől már tudnia kellett, hogy ösztöneinek és tudatának, amelyek cselekedeteit hajtották, korlátai vannak. Innentől már tudnia kellett, hogy mi a jog és mi a bűn. Ezzel emelkedett ki magasan volt állat-társai közül.

Repülni vágyott, hódított, új és új ismereteket vett birtokba, egyre többet ismert meg az őt körülvevő világból, sőt, nyughatatlan agyával csodálatra méltó filozófiai magasságokba is jutott. A belső nyugtalanság hajtotta, hogy végre megtudja: honnan, hová és főleg miért. Ám vérben és kínban bukdácsolva, kemény munka verejtékében úszva újra és újra meg kellett tapasztalnia, hogy útja csak a titkok kapujáig vezet.

Néhány ezer évnek kellett eltelnie ahhoz, hogy ismét valami fontos történjen. A világmindenség méhéből elindult egy csillag és a kék bolygót vette célba. Zsinóregyenesen jött, mindenféle tétovázás nélkül, és nem a piramisok, nem az égnek feszülő tornyok fölött állt meg. Teljesen fölfoghatatlan és irracionális módon egy rozzant istállóra pazarolta fényét.

Az emberek értetlenül néztek össze. Nem értették a zselóták, a farizeusok, nem a templomszolgák, a vámosok, de a megszálló rómaiak sem. Az pedig már teljesen képtelenségnek tűnt, hogy Ázsiából, Görögországból és Egyiptomból felkerekedjen egy-egy bölcs, nagyhatalmú király belső késztetéseinek engedve, hogy éppen Júdeában találkozzanak, s hármukban kitel-

jesedjen az akkori ismert világ.

Talán nem is az a meghatározó, hogy akkor, ott egy rendkívüli gyermek született, akire küldetés várt: a Hegyi beszédet kellett elmondania, vizet borrá változtatnia, megfogalmazni a Miatyánkot, Lázárt feltámasztania és kiverni a templomból a gátlástalan kufárokat. Egy fiú, akire az utolsó vacsora öröme és a Getsemáne-kert tépelődései vártak, a keresztt, a hitelesség csúcsa – és a Nagy Visszatérés. Az arany, a tömjén, a mirha nem fontos a történetben, szimbólumok csupán. A földre hulló alázat az, ami meghatározó: a görög réalitelen, a hindu transzcendencia és az egyiptomi logika térdhajtása az ártatlanság, a nyitottság előtt. A három bölcs több ezer mérföldes vándorlása által az úr töltetett be: a lélekben tátongó, végeláthatatlan úr. Az Simeon sóhajában, Keresztelő János szavaiban, sőt Heródes gyilkos paranoiájában is.

Abban az istállóban, ott, a lehetőség született meg, hogy az ember kilépjen a négy szűk dimenzióból és felülemelkedjen önmagán. Hogy új, immár végleges civilizációt teremthessen magának, s szabad akaratával végre maga adja meg önmaga számára a választ: honnan, hová, de legfőképpen miért.

Barlangban, 1995

A MESTER ÉS A FÉNY

Az ő története ott kezdődött, ahol a jelenés abbamaradt. Azt rebesgették, hogy minden harmadik vasárnap este különös fény vetődik a faluvégi keresztre. Ahogy a hír terjedt, egyre többen lopakodtak ki estefelé a fakereszt közelébe. Sötétedés-kor a tömeg úgy nőtt a hegyoldalon, mint a szétloccsantott gyászfekete tinta: sötét folt szürke posztón. Halotti csend mindenütt, a szemek a kopotás, félig korhadt keresztre szegezve. Áhítat. A csend meg egyre sűrűbb.

Egyszer ment ki, akkor ő is látta a fényt. Valóban különös volt, éppen olyannak tűnt, ahogy mások leírták, ámbar igencsak halovány. Holdtölte-féle világosság támadt, igaz, csak a kereszt tövében. Sőhajtoztak az emberek, magukban kezdtek beszélni. Mintha hosszú életek keserősége ömlött volna ki a hegyoldalra. Ima-hangulatú volt az est, melyben izzadságszénés szénés oldódott fel. Nem a boldogság, hanem a vágy hozta ki ide az embereket.

Akkor ébredt rá, hogy mennie kell. Ott állt az utcabeliek közt, s egyszerre minden életidegennek tűnt. Minek várnak ezek a csodára?! Sorsukat megkapták, hát hordozzák. Elmegy, s nem álmodozik többé.

Később hallotta, hogy ezután már csak két jelenés volt. A misztikus fény, ami meglátogatta a falut, idepillantva néhány-szor, tekintetét immár máshová vetette. Másutt volt szükség a csodára. Mire a falu népe felocsúdott, s gondolkodóba esett, hogy miért pont e keresztre tekintett le az Úr, titokzatos üzenetet sejtetve, már vége is lett e kiválasztottságnak.

A korhadt kereszt helyébe a falu előljárósága közadakozásból egy óriási márvány keresztet építtetett, melyre aranybetűkkel vésték fel a dátumokat, mikor tette itt tiszteletét a Jóisten.

De hiába volt az előkelő kereszt, továbbra is mindenki csak a korhadt fakeresztet látta maga előtt, a fénytől megvilágított szúette repedésekkel, a különös hangulatú, eufórikus estekkel, amikor a szomszédok összenéztek, s a szívekben sarjadni kezdett a remény.

Hirtelen elhatározásból ment el, mint azok, kik konokul úgy hiszik, hogy az álmok megélhetőek. A fővárosba költözve rögtön megvette a szükséges vásznat, festéket, ecsetet, de megfelelő festőállványt nem kapott olyan könnyen.

Az első kép, amit megfestett, kiábrándítóan átlagos volt. Nem tudta visszaadni, amit belülről látott. Egy rét, tele fényjá-

tékokkal. Gicces verzió lett belőle. Eltelt néhány hónap, mire belátta, hogy hiába az önkifejezés vágya, a festészet technikáját tanulnia kell.

A mester elég öreg volt már ahhoz, hogy értékelni tudja: őt választotta ki ezekre a külön-órákra. Azt hihette, utolsó kihívás ez az életében. Elé toppant egy ifjú, aki a vonatállomáson vagonokat pakolt ki, nehéz fizikai munkát vállalt, hogy fenntartsa magát, szűk kis szobában nyomorgott, csakhogy megragadja a lényegét. Őrülnék nézte-e, avagy megszállottnak? Ki tudja. Végül heti háromszor mégis a műtermébe fogadta. Honnan és hová vetődik a fény – ez a lényeg. Így mondta.

Egyre komolyabb feladatokra volt képes. Amikor megkapta az első illusztrátori munkát, a hírrel szinte berontott az öreg műtermébe. Szokatlan látvány fogadta. Az addig tevékeny, örökmozgó mester, kinek mindig ceruza vagy ecset volt a kezében, magába roskadva ült az ablak előtt.

– Elérkezett – motyogta maga elé.

– Mi? – ahogy ránézett, észrevette, hogy a földre ejtett egy könyvet.

– Elérkezett az idő, hogy búcsút mondjak a festészetnek, és feldolgozzam a naplót.

Kérdő tekintetére reagálva megeredt a nyelve. Egy komódban őrizgeti nagyapja hagyaték-

kát... iratok, fényképek, s egy megsárgult napló. Azt mondta magának, egyszer nekiáll.

– Mi áll benne?

– Semmi különös – egy meggyötört élet. De álmot láttam.

Némi unszólásra megeredt a nyelve:

– Egy terembe léptem, ahol rég elhunyt szeretteim fogadtak a bejáratnál. Mosolyogtak, majd nagyanyám érintette meg az arcomat. Ezután rózsaszirmok foszlottak rólam. Egyre több lett belőlük, csaknem betakarta a lábam. Egy láthatatlan erő egyre beljebb vonzott, a terem belsejébe.

Hallottam a falubeli jelenésekről, talán attól indult be a fantáziám. A rózsaszirmok bársonyba vonták az arcomat – tettem még hozzá.

– Azt akarja mondani, hogy elmenne oda? – csodálkozott, mert a mester eddig halvány jelét sem mutatta az ilyen dolgok iránti fogékonyságának.

– Ha megtenné... Elkísérel erre az útra?

Teljesen új volt ez a felállás. Mester és tanítvány, de a sorrend mintha megfordult volna ezen az utazáson. Igaz, csupán azért, mert az ő szülőfaluja volt a cél.

A mester hallani sem akart arról, hogy a családnál szálljon meg. A közeli város ódon szállodáját választotta.

Másnap a kávézóban találkoztak.

– Éjjel akarok kimenni, ne legyen ott senki.

– Nem éppen barátságos hely, a falu vége, közel az erdő. Mindenfélét tuttognak...

– Felőlem bármit fecseghetnek. Oda akarok menni és kész. Félsz velem jönni? – hangja sértegett volt.

– Dehogya – hazudta.

Hogyne félt volna! Azt mondták, a jelenések abbamaradtak, s ezzel ellentétben este félelmetes árnyak vetődtek az útra. Távolabb a keresztől, de hát arrafelé visz az út.

Éjjel egykor indultak. Az autót a falu fő utcáján hagyták. Először egymás mellett bandukoltak, aztán ő ment elől, utána a mester. Amikor az utolsó házhoz értek, megmakacsolta magát. Már nem hazudott, tényleg félt. Elirányította a mestert. A ház közelében várakozott.

Várt és várt, lassan telt az idő. Csak nem esett baja a mesternek? Elátkozott falu... Tiszteletét teszi itt az Úr, aztán meg holmi szedett-vedett árnyak kószálnak az utakon. És különben is: mit csinál a mester a faluvégi márványkereszt tövében?

Minden bátorságát összeszedve indult el a keresésére. Vacogott a foga, az idegek harca volt ez. S ahogy haladt az erdő irányába, egyre nyugodtabb lett. Semmit, de semmit nem látott, ami ijesztő lett volna. Telihold volt. Acélszürke fényben úsztak a felhők, a fenyők

ezüstruhában feszültek a hegyoldalra. Mintha csak a mester vásznára kéreznék volna fel, élő modellként, hogy többet érjen a kép.

Visszanézett. A falu megannyi egyforma meseházikó. Itt minden békés, mint egy karácsonyi álom. Az idillből csak a hó vakító fénye hiányzott, noha a nyirok jobban fénylett. Egy-egy harmatcsepp, vakító világosság.

Megdöbbenve vette észre a mester görnyedt alakját. Olyan mozdulatlanul állt a márványkereszt előtt, mint a sebtében tájba rajzolt merev figura.

– Bocsáss meg, fiam! – hallotta meg az öreg sóhaját, amikor közelebb lépett.

Értetlenül meredt rá. A mester zokogni kezdett. Odament hozzá, átölelte. Szóltanul indultak el visszafelé az éjszakában.

A szállodában mindent elmondott. Kicsi volt a fia, amikor ő megcsúszott, s egy fának hajtott az autóval. A gyerek hátul ült, s mivel nem volt lekötve a gyerekülés, kirepült. Sohasem tudja elfeledni. Halála után tönkrement a házassága, elvált, majd teljesen a festészetbe menekült.

Másnap hazaindultak. Mindketten némán ültek az autóban. Már nem voltak idegenek. Hirtelen elhatározta, hogy nem költözik vissza a faluba, a jelenések színhelyére.

Ezentúl a mester mellett maradt.

Jakubecz Márta

Felszín, 1997

esszé

ALKALMASAK VAGYUNK A CSODÁRA

Finta Viktória

A dráma párbeszédes formájának hála, csak az írható le, ami lényeges. Ez olyan, mint amikor próbáljuk kisilabizálni, hogyan kell érteni a másik szavait, vajon mit is gondol, érez valójában. Nem kapaszkodhatunk a prózában alkalmazott mankókba, nincs részletes életrajz vagy lélektani elemzés, kizárólag az, amit az ember (a szereplő) hajlandó elárulni magáról. Éppen ezért, noha nálunk a drámaolvasásnak nincs igazán kultúrája, szívből ajánlom, hogy a versek és regények, novellák mellett ezzel a műfajjal is ismerkedjünk!

A legutóbbi felfedezésem Sütő András színháza volt, az *Advent a Hargitán*, amely nemcsak december révén aktuális. A darab szentestén játszódik, mégsem a megérkezés hangulata hatja át, hanem a várakozásé, amelyről az ember nem tudhatja, véget ér-e valaha. Ez a végtelen várakozás, amely az élet metaforájává alakul át, szorosan összefonódik a bűntudattal, vezekléssel, de a reménnyel és állhatatossággal is.

A Hargitán, a (képzeletbeli) Kis Romlás és Nagy Romlás közt található boronaházban „az idő embereken lépdél”. A korán megövegyült Bódi Vencel ekkor a hatodik karácsonyi lámpást gyűjtja meg, s akaszt-

ja a fára. Egy elcsattant pofon és pár meggondolatlanul kimondott szó után hiába várja, hogy Mária lánya hazajöjjön hozzá hat év után.

Ugyanitt bontakozik ki két fiatal, Gábor és Réka kapcsolata, amelyben „ember embernek csapdája”. Újra és újra előhozzák a múltbéli bűnök, amelyeket Réka már nem tud semmissé tenni, s amelyeket Gábor képtelen megbocsátani.

A második rész húsz évvel később, ugyancsak a szentestén játszódik. A szereplők megöregedtek, de a helyzetük nem változott. Réka hiába próbálja kiengesztelni Gábort, Bódi pedig immár a huszonhatodik karácsonyi lámpást gyűjtja meg. „A kettőnk ádvéntje – sohasem lesz vége.” Mondja. Az öregember szerint ők már alkalmatlanok a csodára, elszoktak tőle a zord hegyek között. Ám a végén mégis megtörténik velük – csak nem úgy, ahogy gondolták, hanem sokkal tragikusabb módon. Vagy tragédia történik velük, de akkor csodálatos módon. Ezt mindenki döntse el maga, ha a dráma végére ért.

Sütő András ebben a különleges, misztikus hangulatú műben kifinomult motívumrendszerrel dolgozik, a fájdalmas hangvételt olykor humorral enyhíti, az ellentéteket

Bárka, 1993

pedig összemossa: a Hargita havas tájain kéz a kézben jár remény és kétségbeesés, szerelem és gyűlölet, az Istenben való hit és a csalódás. Nem meglepő hát, hogy a színházak rendszeresen a műsorukra tűzik. Elsőként a Nemzeti Színház vitte színre 1986-ban, Sinkovits Imre legendás alakításában, melynek felvétele ma is megtekinthető a YouTube-on. A legfrissebb feldolgozást idén ősszel mutatták be a Zenithe Ferenc Színházban.

Ugyan a jelen helyzetben

nincs lehetőségünk megnézni az előadást, de bízunk benne, hogy hamarosan nemcsak a színházak, hanem minden más is újra kinyitja előttünk a kapuit. Csak várni kell türelemmel. Épp az *Advent a Hargitán* erősítette meg bennem a meggyőződést, hogy az ember rengeteget bír várni, ha muszáj, sokkal többet, mint hinné, vagy mint amennyit nekünk kell a vírushelyzet végéig. És ez a várakozás sem passzív, mert addig is úgy-ahogy, de zajlik az élet. „Ne mondd nekem, hogy

üresség van ott, hol várakozás van!” Ez decemberben még inkább igaz. Ilyenkor más íze van a türelmetlenségnek, visszaköltözik bele a gyermeki izgalom és az ünnepi hangulat. Karácsonyi dalok járnak a fejemben, az adventi koszorú gyarapodó gyertyafényeit látom, és a sütemények illatát érzem. Most nem a végét, hanem a közeledtét várom valaminek, s közben arra gondolok, hogy igenis alkalmasak lehetünk a csodákra.

képzőművészet

A KEZDETTŐL A KEZDETIG
Dolán György művészetéről

„jaj én vagyok az ómega s az alfa”
Babits Mihály

Dolán György a szlovákiai kortárs magyar képzőművészet jelentős alakja, multimediális művész, aki mögött immáron, több mint három évtizedes alkotói korszak áll. Még alig indult el festői pályája, 1983-ban – amikor lediplomázott a pozsonyi Képzőművészeti Főiskola monumentális festő szakán –, két év múlva, 1985-ben, élete egyik meghatározó időszaka vette kezdetét; Líbiába költözött, ahol gyermekorvos felesége mellett meglehetősen szabad művészéletet élhetett, öt éven át. Afrika, a Szahara, az őskor, a perzsa kultúra óriási hatással volt a fiatal festőre. Líbia más szempontból is sok tanulsággal szolgált, műemlékeiben, múzeumaiban felvonult a történelem; az őseimből a törzsi művészetekig, kultúrák hal-

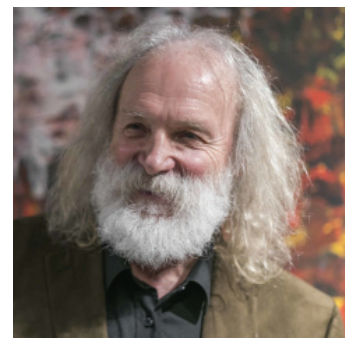
mozódtak egymásra; a berber, a görög, a római, a keresztény, az iszlám. Nem volt egy békés korszak az ott töltött idő, hiszen ottlétük második évében, 1986-ban, az USA és Líbia közötti feszültség következményeként, az USA bombáznai kezdte Bengázit és Tripolit is.

2020 januárjában, a művésznek *Átjárók* címmel nyílt kiállítása a pozsonyi Magyar Intézetben. A kiállítás címe a doláni művészet egyik kulcsszavaként is felfogható. Dolán vérbeli posztmodern művész, aki időben és térben is átjárókat épít, saját vizuális logikája szerint merít a különböző kulturális forrásokból, stílusirányzatokból, a „radikális eklektika” (A. B. Oliva) híve, mely az olasz transzavantgárd alapeszméje volt. A líbiai évek lehetővé tették számára, hogy ne csak a könyveiből, az olvasmányáiból táplálkozzon, született „időuta-

zóként” a múlt értékei között kutathasson, hanem új, megfogható matériákra is lelhesen, melyek képei szerves részeivé válhatnak. Ezekben, a művész által kazettáknak nevezett, pszeudo-múzeumi tárlókban a sivatagban talált nyílhegyek, dárdahegyek, kavicsok kulturális corpus delicti-ként kísérték a barlangfestészeti idézetekkel teli festett háttereket. Közben a nyolcvanas években sok európai festő előszeretettel alkalmazta a plectollal kevert homokot, a gazdag fakturális hatások miatt, vagy, hogy a házfalak málladozó vakolataira, a városi graffitikre hajazzanak, addig Dolán kedvére válogathatott a sokszínű sivatagban, hogy a maga által gyűjtött homokkal beszórja festményeit, melyek nem a városi falakat, hanem az őskori képeket, a barlangok falait voltak hivatottak megidézni. Ezekből a festett hátterekből

ered a doláni színvilág, Afrika napszínei, a sárgák árnyalatai, ma is domináns szerepet játszanak a hol széles gesztusokkal megfestett, máskor finom rétegekből felépített képeken. Ráadásul a művész jól ismerte Csontváry művészetét, hiszen diplomamunkáját is róla írta, s akkor Afrikában, a valóságban is megtapasztalhatta azokat a fény- és színviszonylatokat, melyek a Napút festőjét inspirálták.

Dolán festészete érzéki, anyagszerető, expresszív és filozofikus. Kedvére válogat a kultúrtörténet és művészettörténet szimbólumaiból, s teremt mellé újakat. Újakat, mert a velünk élő történelem is foglalkoztatja, ahogy foglalkoztatta Líbiában is, hiszen miközben az őskori vadászok nyílhegyeit gyűjtötte, a feje fölött robotrepülő bombázták Miszrátát. Akarva-akaratlanul egymásra vetődött

Nagy T. Katalin

a múlt és a jelen, képein, installációiban, performanszaiban megjelentek a történelmi hűvelők, az olajos hordók is. „A jelen összeért bennem a múlttal. Éreztem a kultúra folyamatosságát!” – ahogy ő maga fogalmazott egyszer. De Dolán György a jövővel is parolázik. Néhány éve festményei egy részét láthatatlanná tette, oly módon, hogy ráapplikált egy hungarocell lemezt, melyen egy-egy kis felhasított résen át kilátszott a kép. A hungarocell négy-öt évtized múltán eltűnik, mert a levegőn lassan felbomlik. Ekkor válnak láthatóvá ezek a festmények, egy réteg elpusztul és megszületik valami új. Ez a dolgok alfa ómegája.

múltidéző

SALKAHÁZI SÁRA IGAZ ÚTJAI

Salkaházi (Schalkház) Sára nagyon nagy utat járt be, amíg Kassáról, egy jómódú család szülöttjeként eljutott a Schlachta Margit által alapított Szociális Testvérek Társaságáig. Az írónak készülő, nagyvilági nőtől a menekültek rejtegetéséig, amelynek jutalma a nyilas korszakban, alig pár héttel Budapest felszabadítása előtt, sok ezer embertársával egyetemben, a kivégzés lett. Miután letartóztatták, a Duna-partra hajtották és megszabadították őket a ruháiktól, cipőiktől, majd a jeges Dunába lőtték őket.

Családja Kassa egyik legismertebb családja volt. (A

Schalkház, a mai Slovan Szálló helyén, legenda volt Kassán, Apponyi Alberttől kezdve Jókai Móron át Bartók Béláig és Pablo Casals-ig hírességek egész sora fordult itt meg.) A tanítóképzőt végzett fiatal, nagyvilági lány írónak készült. Első írásait, allegorikus-szimbolikus novelláit rajongó jószágkultusz jellemezte, de ahogy élete a szegények, az elesettek felé fordul, írásaiban is megjelenik a külvárosi nyomor naturalista ábrázolása. „Keresztül kellett gázolnom önmagamon, hogy önmagamot lerázva, megsemmisítve ráismerjek önmagamra, ráeszméljek énemre.” 1934-

ben megjelenik egy részlet *A Varga lány meghal* címmel, állítólag elkészült regényéből, a Prágai Magyar Hírlapban, de a Vigiliának elküldött regénye sajnos elkallódik. Így egyetlen megjelent könyve a *Fekete furulya* című elbeszéléskötete, amely 1926-ban Kassán került kiadásra. Rá egy évre ismerkedik meg a Szociális Testvérek Társasága nevű katolikus apácarenddel, 1940-ben leteszi örökfogadalmát (*Alleluja! Ecce ego! – Íme itt vagyok, küldj engem!*), s Brazíliába készül missziós munkára a magyar bencések mellé.

De a Sors másképp akarta. A

Juhász Dósa János

Karácsony című novellája eredetileg az 1937-ben megjelent *Szlovenszkói magyar írók antológiája* első kötetében olvasható.

KARÁCSONY

A kis, nedves, levegőtlen, pinceszobában sötét volt. Az asszony valahol a városban szaladgált, ilyenkor mindig lehet néhány koronát keresni, sok üzletben kevés az ember s annyi portékát kell hazaszállítani.

A férfi nemrég jött haza. Kabátját rádobta az ágyra s a sötétben a tűzhely mellett fát keresett. Talált néhány darabot. Tüzet rakott. Aztán egy vedret fogott és felindult az udvarra, hogy vizet hozzon. Két falábal nehezen, száználmasan botorált felfelé. Aztán visszajött és egy lábaskában vizet tett a tűzhelyre. Még tett-vett a tűzhely körül, aztán leült mellé. Egy pléhdobozt kotort elő a zsebéből. Néhány komisz, keskeny cigaretta volt benne. Rágyújtott. Némán ült a sötétben. Komoran. Hosszan szívta a füstöt, melle nagyokat emelkedett, mikor kilökte száján.

Aztán hazajött az asszony. Meggyújtotta a kis petróleumlámpát és két-három kis csomagot tett az asztalra.

– Mit hoztál? – kérdezte az ura.

– Heringet – mondta halkan az asszony és kibontotta az egyik csomagot. Heringszaggal és hagymaszaggal lett tele a kis szoba.

– Nagyon fáradt vagyok – mondta az asszony és nehezen leült.

Az ura nézett rá:

– Sokat szaladtál? – kérdezte és érdes hangja meleg lett.

Az asszony bólintott.

– Érdekes volt? – kérdezte ismételen a férfi, de hangja most már kemény volt. – Érdekes volt? Lefutod a lábaidat és kiköpöd a tüdődet, mert... – hangja úgy bugyborékoló vésszen felfelé, s az asszony, aki ismerte urát, s tudta, hogy most

hosszú, keserves káromkodás következik, felállt és két lépést tett az ura felé:

– János, János – mondta szomorúan –, hagyd.

A férfi elhallgatott, de mélyen morgott valamit fogai között.

– János... akartam venni neked valamit..., de tudod, hogy ennünk sincs mit... hát csak ezt...

A férfi elkapta a fejét. Az asszony egy újságpapíros csomagot bontott ki, s egy kopott, ócska, divatját múlt, de meleg nyaksájt nyújtott felé. Az ura önkéntelenül is a nyakához kapott és megráncigálta rongyos, elnyúlt ingét.

– Az ócskásnál vettem – mondta az asszony. – De jó.

A férfi kinyújtotta a kezét és átvette. Az asszonyra nézett és szeme fényes volt. Az asszony még egy kis csomagot adott neki. Cigaretta volt benne. Nem Zora. Šport. Karácsonyi cigarettá.

A férfi zsebébe nyúlt.

– Én csak ezt – mondta.

Egy kétkoronás kis szappant vett elő.

– Harisnyát akartam, mert láttam, hogy csupa rongy vagy, de nem volt annyi pénzem. Még a legolcsóbbra sem.

– De ez nagyon jó – mondta az asszony –, nagyon jó.

Álltak egymással szemközt s ügyetlenül, szokatlanul tartották kezükben az ajándékot, amit egymástól kaptak. Aztán a férfi megfordult és megpiszkálta a tüzet. Egy újságpapírossal rágyújtott. A Sportra. Hosszan fújta a füstöt. Szaporán. Lefelé jövő léptek dobogása hallatszott s a sötétségben bizonytalanul motoszkáló kéz kapargálása. Az asszony kinyitotta az ajtót. Két hölgy lépett be. Két elegáns,

prémkabátos hölgy. A kis pinceszoba tele lett parfümmel. Cigarettafüst, hagymaszag és parfüm keveredett. A két hölgy orra kicsit elfacsarodott a dohos, nehéz levegőtől. A munkás meg felesége melle megnehezedett az émelyítő parfümtől. A nők hangosan és barátságos hangon köszöntek. A férfi komoran, feketén fogadta. Az asszony várakozón nézett rájuk. Az egyik hölgy megszólalt és egy csomagot tett az asztalra. Az asszony meg a férfi némán néztek rájuk és meredten hallgattak. Az asszony aztán megszólalt.

– Az Isten fizesse meg jószágukat, köszönjük szépen, hogy ránk is gondoltak... – kezét akart csókolni az egyiknek.

– Csak hagyja jó asszony, csak hagyja jó asszony... – mondta a hölgy –, ma karácsony van s a karácsonyi öröm és glória minden lakásba belecsengi diadalmas muzsikáját.

Az asszony értetlenkedve hallgatta s egész másra gondolt:

– Ha valami munkát tetszene tudni szerezni nekem, meg az uramnak. Már november óta nyomorgunk. Az uramat akkor tették ki az állásából, és én is hiába keresek munkát. Tetszik tudni, az uram a Gazdacskó-féle gyárban volt és szépen keresett mindig, pedig mind a két lába fából van, de tönkrement, azért vállalkunk... akármilyen munkát...

A két idegen hölgy sietve mondta:

– Nézze, jó asszony, nekünk most nincs időnk erre, még sok helyre kell mennünk. Isten áldja magukat – sietve, gyorsan mentek el.

A két ember ott maradt egyedül. Az asszony a csomaghoz ment. Kibontotta.

– Liszt van benne – kiáltotta

örömmel. – Meg cukor... meg rizs... meg zsír...

A férfi is közelebb lépett, és mondani akart valamit, de egy hang kiáltott le hozzájuk az udvarból:

– Szafcsikné asszony... Szafcsikné asszony... Itthon van?

Az asszony az ajtóhoz ment és kinyitotta. Az udvaron, a lépcső végén Veresné állott, egy öreg, hozzájuk hasonló szegényszony, aki ott lakott fent az udvarban leghátul egy pici konyha-szobában.

Az asszony felkiáltott:

– Itthon vagyunk.

– Az ura is? – kérdezte Veresné.

– Ő is.

– Csak azt akartam mondani, hogy jöjjenek fel hozzám. Bobajkát főztem. A fiam felesége küldött egy kosárkával. Meg más mindent is. Ők nem jöhetnek, hát jöjjenek fel, jó?

Akkor már a férfi is ott állt a felesége mellett és felfelé nézett.

– Felmegyünk – mondta a felesége helyett –, köszönjük. Majd mi is viszünk valamit.

Aztán betették az ajtót.

– Mit vigyünk? – kérdezte az asszony.

– Nem tudom – mondta a férfi.

Az asszony az asztalhoz lépett.

– Hátha... – mondta a férjé-

nek bizonytalanul, és ránézett az egyik csomagra...

A férfi bólintott.

Az asszony felkapta az egyik csomagot. Rizs volt benne.

– Tégy még a tűzre – mondta az urának, miközben a szekrényből elővette kendőjét.

Felindultak.

Mikor keresztül mentek az udvaron, a férfi megállt egy percre. A máskor lármás udvaron most csend volt. Mintha senki sem lett volna otthon. Hideg volt. A hó keményen csikorogott lábaik alatt. Az udvar végéről egy piciny petróleumlámpa fénye világított feléjük barátságosan. Az asszony előrement. Kendője alatt szorongatta az ajándékba kapott rizst, melyet ajándékba vitt. A férfi még állt. Felnézett az égre. Az ég tiszta, csillagos volt. Mintha hunyorgattak volna a csillagok. Kicsit fázott. Nyakán szorosabbra vette a sált. És amíg keze a puha sállal babrált, megindult ő is. Szembe nézett a piciny fénnel. Kihallatszott a két asszony hangos beszéde. Megint az égre nézett. Béke és csend volt.

– Karácsony van – gondolta és melle megmelegedett.

Aztán belépett az édes, mákos illatú szobába.

Remény, 2001

karácsonyi olvasnivaló

ÉN MÁR GYÓGYULOK

Sokszor és sok helyről hallottuk, hogy az idei év más. Bármennyire is szeretném nem ismételni ezt a gondolatot, egyszerűen képtelenség e tény-

megállapítás nélkül bármit is mondani erről az évről. Még most sem, karácsony közeledtével. A remény és szeretet ünnepén még fontosabb, hogy

hinni tudjunk abban, ha nem is úgy, mint általában, de el fog jönni az év legtündöklőbb ünnepe, és csak rajtunk áll, hogy megengedjük-e magunknak,

hogy mosolyogva, reményekkel telve köszöntsön ránk, vagy hagyjuk, hogy az év úgy érjen végett, hogy az ünnep csak elszálljon a fejünk felett, miközben a gondjainkon merengünk.

Nem ez az első év az emberiség történelmében, hogy egy évet átugrottak volna inkább az emberek: háborúk, váltságok, betegségek – egyik sem ismeretlen számunkra. A huszadik század első felében nem is egy ilyen év volt. Az írók, költők munkásságán tökéletesen megfigyelhetők a karácsony különféle formái. „Az angyalok nem énekelnek, / S üvöltének vad emberek. // Boldog, víg betlehemi jászol:/Sok börtön és kórház világol!.../S mikor lesz béke és derű?” – fogalmazza meg negatív gondolatait Juhász Gyula a *Karácsonyi ének*ben. Versében talán meg sem érkezik az öröm ünnepe. Babits Mihály a *Karácsonyi lábadozás* című köl-

Bese Bernadett

teményében sem ringatja hamis illúziókba az embereket a világról, de végtelen reményt sugall, hogy szavai szerint csupán rajtunk áll, hogy hogyan fognak a dolgok alakulni. „Nem édes a világ, de mégis szép látni.../És én már gyógyulok.../s azt gondolom, hogy a világ is/ meggyógyul, /ha én meggyógyulok.”

Meg fogunk gyógyulni, lehet, nem szűnik meg a járvány karácsonyig, lehet, még nehéz hónapok várnak ránk, de a karácsony el fog jönni hozzánk, és csak tőlünk függ, hogy ki nyitjuk-e az ajtót előtte. Találjuk meg az örömet az apró dolgokban, és a reményt, ahogyan Juhász Gyula a *Karácsony felé* című versében: „Bizalmas szívvel járom a világot, / Samit az élet vágott, / Beheggeszttem a sebet a szívemben, / És hiszek újra égi szeretetben, / Ilyenkor decemberben.”

Piramisok, 1992

KARÁCSONYI BANÁNKENYÉR

A banánkenyér jellemzője, hogy belekerül minden finomság, amit csak el tudunk képzelni.

Szerkesztőségünk úgy ünnepli meg az idei karácsonyt, hogy felkértük a szerzőinket, mu-

tassák be a kedvenc karácsonyi történetüket, ezzel létrehozva egy igazi ínycsiklandozó válo-

gatást, amiben minden egyes könyv más műfajt képvisel. Ebben a különleges gyűjtemény-

ben mindenki megtalálhatja a neki való olvasmányt a karácsonyi ünnepekre.

EGY RÉMESEN BOLDOG TÖRTÉNET

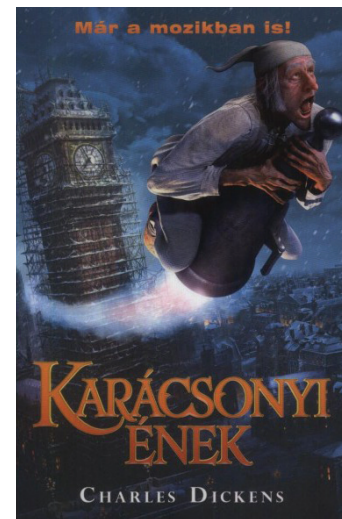
Charles Dickens egyik legismertebb műve, a *Karácsonyi ének* talán mindenki számára ismert. Ebenezer Scrooge karakterét sokan ismerik, és egyesek néha még az „Á, humbug” véleményét is átérzik, mikor a karácsony az agyunkra megy. A regény Dickens legrövidebb idő alatt elkészült műve, ez viszont semmit nem vesz el a mondanivaló teljességéből.

A történet ijesztően kritikus, riasztóan emberi, mégis pozitív a kifutása. A garasoskodó Ebenezer Scroogenál látogatást tesz a múlt, a jelen és a jövő karácsonyának szelleme. Mind megmutatnak valamit hősünk életéből: a múlt karácsonyának szelleme a boldognak kezdődő, mégis keserűvé vált gyerekkort és az emberi jóindulat csődje miatt megkeseredett fiatalkort. A jelen

karácsonyának szelleme által ismerjük meg a szegénység terhe alatt is bizakodó családapát, Bob Cratchet (Scrooge egyik alkalmazottját), annak beteg fiát, a kicsi Timet, valamint hősünk unokaöccsét, Fredet, aki még reménykedik nagybátyja változásában. A jövő karácsonyának szelleme pedig Scrooge útjának tragikus lehetséges végét vázolja fel, hacsak nem változtat éle-

Csillag Balázs

tén. A könyv nemcsak a karácsonyhoz való viszonyulásról, hanem az emberi változásról is szól, ahol az ünnepet nem az ajándékozás, hanem a múlt és jelen terhein is túlmutató szeretet teszi igazán ünnepélyessé. Így, karácsony táján ajánlom olvasásra, illetve a temérdek film- és animációs-film-feldolgozásból is válogathatunk, hogy megismerjük Dickens művét.

BORZONGÁS KARÁCSONYRA

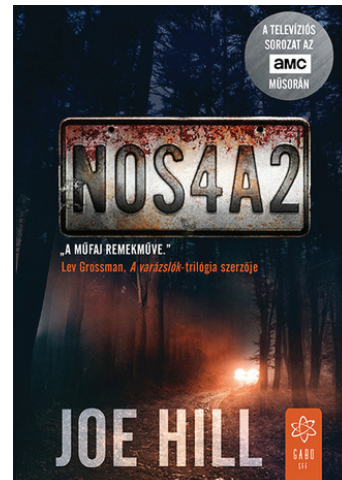
Nehéz karácsonyi hangulatú meglepetéskönyvet találni azoknak, akik a félelmetes történeteket kedvelik. Szerencsére a Gabo Kiadó jóvoltából a magyar olvasókhöz is eljutott Joe Hill regénye, a *NOS4A2*, mely egy igazi ho-ho-horror! Ebben a történetben Téalapó helyett Vérápó van, s nem ajándé-

kokat hoz, hanem elrabolja a gyerekeket. Részben azért, hogy sose tudják őket bántani bűnös szüleik, másrészt azért, hogy elszívja életenergiájukat, és Karácsonyország szörnyű lakóivá váljanak. A rémséges lény Krampusz helyett a Draculát kíséző Renfieldhez hasonlatos segítő választ maga mellé, aki az

anyukákat és apukákat viszi el az Elaltat Lakba, ahol kivégzi őket. Vérápó a szánt is modernebb járműre cserélte, egy Rolls-Royce Wraith-re, mely előszeretettel cselekszik önállóan is gazdája szolgálatában, és csakis karácsonyi slágerek szólnak a rádiójából. Karácsonyország pedig nem a derű helye, hanem a rém

tudatának kivetülése, egy sötét új dimenzió, a rémület otthona. Emellett a pozitív hősök sem sablonkarakterek, esendők és emlékeztetések. A *NOS4A2* története kavarg az izgalmak hóviharában, és magával ragadja olvasóját. Tömény, vérfagyasztó karácsonyi élvezet minden horrorkedvelőnek.

Juhász Kornélia

karácsonyi olvasnivaló

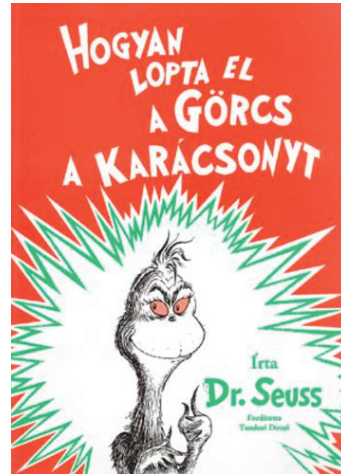
GÖRC SOLDÓ KARÁCSONYRA

Ha valami könnyedre, kapcsolóra, utolsó betűjéig ártatlanra, na meg persze egy csepp karácsonyra vágyunk, erre tökéletes Dr. Seuss *Hogyan lopta el a Görcs a karácsonyt/A Grincs* című, 2018-ban megújult fordítással és igényesebb külsővel megjelent népszerű mese-könyve: rövid, kiolvasható a reggeli kávé mellett tíz perc alatt, a hatása viszont garantáltan egész nap elkísér. Különösen szimpatikus az

író illusztrációi és a verses forma miatt, ettől az egész mese dallamos és pattogós. Ám a legfontosabb, hogy a történet egy igen fontos dologra világít rá, amit bizony hajlamosak vagyunk elfelejteni az ünnepek előtti felfordulás lázában égve: a karácsonyt nem a díszek, az ajándékok teszik igazán ünnepivé. A karácsonyi hangulat, a szeretetteljes légkör, a béke nem vehető meg pénzben, így el sem lopható, hiába

a *Grincs* jól kitervelt hadművelete a kik karácsonya ellen. Rendkívül egyszerű a történet, de annál aranyosabb és szerethetőbb, és még a karácsonyimádók hírében állók is együtt tudnak érezni a főszereplő Grincessel, aki végtére nem is a karácsonyt utálja, hanem az embereket. Főként, ha olyanok, mint a könyvben szereplő, elég bosszantó kis energia-bomba-lényeknek tűnő kik, akik könnyen eltáncolhatják

Szabó Bodó Renáta

KARÁCSONY A KÁOSZ KELLŐS KÖZEPÉN – KONDOR VILMOS: A BUDAPESTI KÉM

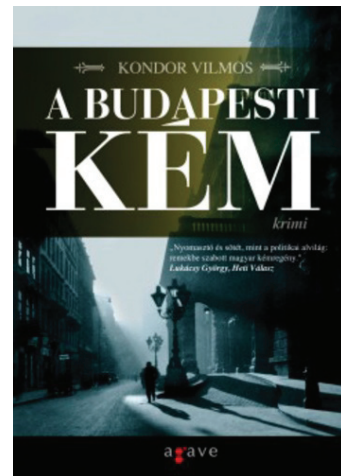
Ollé Tamás

Kondor Vilmos *Bűnös Budapest* című történelmi krimi könyvsorozatának harmadik része, *A budapesti kém* az 1943-as esztendőbe repít el bennünket, a háború sújtotta Európába és természetesen Magyarországra. Noha ekkoriban Magyarország területén még egyetlen puska-lövés sem dördült el, a keleti

fronton már magyar katonák tízezrei harcoltak, miközben Budapesten a német megszállástól tartottak, az ország pedig hivatalosan is hadban állt a szövetségesekkel. A regény főhőse, a bűnügyi újságíró Gordon Zsigmond ezúttal egy titkos megbízást kap, így megfordul többek közt Londonban és Velencében is. A

budapesti kém szinte oldalról oldalra növeli azt a fajta baljós, vészjósló hangulatot, amely alapján mi, olvasók is pontosan érezzük az akkori helyzet súlyát. Ezért szinte jelképesnek mondhatók a karácsony környékén játszódó fejezetek, amelyekben egy pillanatra ténylegesen megáll az idő. 1943 december-

ében a budapestiek még nem is sejtették, hogy egy évvel később már egészen más hangulatban telnek majd az ünnepek. Ilyen szempontból Kondor Vilmos ismét remek munkát végzett, képes volt visszaadni a kor és a mindennapok sajátos hangulatát, történelmi atmoszféráját.

EGY FÉLRESIKERÜLT KÍVÁNSÁG

Jancsó Péter

Unja már az egykaptafa karácsonyi történeteket a szeretet és a megbocsátás hatalmáról? Akkor sürgősen szerezze be Christopher Moore zseniális szatirikus kötetét, *A leghülyébb angyalt*, aminek már a felütése sem hétköznapi: Josh Barker látja a télapót, legalábbis a télapónak látszó részeg fickót, akit a volt felesége egy ásóval küld

át a másvilágra. De milyen isten lenne Isten, ha hagyná, hogy egy kisfiú karácsonya tönkremenjen holmi gyilkosság miatt? Elküldi hát az egyik angyalát, Razielt, hogy teljesítse egy szomorú kisfiú karácsonyi kívánságát, és támassza fel a télapót. Eddig ez még egy sima karácsonyi történet is lehetne, csakhogy itt Christopher Moore szövi a

történet szálait: Razielt nem az eszéről híres, és a holtakat feltámasztó varázsige elmormolása sem a legjobb ötlet, ha azt egy temető felett lebegve teszi, majd, mint aki jól végezte dolgát, Isten hírével távozik. És mit hagy hátra Razielt? A kaliforniai kisvárost előzönlük a zombik, feltűnik a 80-as évek zse kategóriás barbár-filmek

harcos amazonja, ráadásul ezúttal a gyógyszereit is elfelejti bevenni, hogy a szerep végül felülkerekedjen rajta. Kell ennél több egy jó kis karácsonyi vérengzéshez, csodához? A zseniális humorú szerző karácsonyi regényében ismét sziporkázik, garantáltan könnyesre röhögi magát az olvasó!

Homokban, 1993

FALFELIRATOK AMERIKÁBAN

Mi vagyunk azok az emberek, akitől a szüleink óva intettek bennünket.

Feküdj le, azt hiszem, szeretlek.

Takarékoskodj a vízzel, zuhanyozz együtt a barátoddal!

A neurózis sárga, a melankólia bíborvörös. Én szkizofréniás vagyok. Hát ön?

Miroslav Holub

Hol van Lee Harwey Oswald most, amikor tényleg szükségünk lenne rá?!

Hófehérke néger.

Szeresd felebarátodat, és ne ve-
gyen észre közben senki!

Krisztus a válasz. De mi volt a kérdés?

KIS KIAGYALMÁNYOK

„Biztosítsunk nagyobb önállóságot a fejeknek” – szólalt meg a guillotine.

Vannak, akik úgy élnek az életüket, hogy csak háromig tudnak számolni: „Egy, kettő, három – tűz!”

Az igazság hamarabb megbo-
csát, ha hazugsággal csalog meg őt, mintsem egy másik igazsággal.

Megengedték neki, hogy szét-
tárja a szárnyait. Meg akarták
állapítani, hogy mekkora le-
gyen a kalitkája.

Vannak dolgok, amelyek fölött
nem szabad szemet hunynod,
mert soha többé nem nyitod
ki.

Mentsük meg a világot azoktól
az emberektől, akik meg akar-
ják menteni!

Hány kaput állítottak fel, csak
hogy kitehessék a táblát: „BE-
LÉPNI TILOS!”

Elsőként a bölcsességfogunk
kezd vacogni a félelemtől.

Ostoba! Reményei elvesztését
jelentette a rendőrségen.

Ismerek olyan kalitkába zárt
pacsirtát, amelyik az első ho-
noráriumából bearanyoztatta
a rácsokat.

Alkalom szüli a tolvajt. A
rendőrt is.

Mindenben ott a haladás. A
haladás elleni harcban is.

Tomáš Janovic

A tudás almájához nem a tár-
sadalmi ranglétrán vezet fel
az út.

A történelem útkeresztveződe-
seiben ne a rendőri iránymuta-
tását kövesd.

A politikusok azért csókolják
egymást arcon, hogy bizonyít-
sák: van arcuk.

A madarak röptéből akkor is
megjósolhatod a jövőt, ha nem
szabad repülniük.

Az arctalan embereket nehéz
arcul köpni.

Istenem, ez a mi ábécénk!
Csupa magánhangzó, csupa
mássalhangzó...

AFORIZMÁK

Vannak költők, akik a fejükből
vetik a szénát a Pegazus elé.

Látni akarta őt, ahogy az Isten
megteremtette. Amikor a nő
engedett neki, kételkedni kez-
dett Isten létében.

Aranylakodalomra aranyszar-
vat!

A földalatti szervezeteknek
a temetőben van a legtöbb
tagjuk.

A jós idejétmúlt kifejezés. Ma
provokatórnek nevezik.

A vámpír az az emberevő, aki
rászokott az ivásra.

Tanuljatok meg hasbeszélni!
Így nem kell vigyáznotok a
nyelvetekre!

Azok, akik az ujjaiak rácsán
át lesnek rátok, rácsok mögé
képzelnék titeket.

Veszélyes, ha valaki szikrázik
az ötletektől valaki előtt, aki-
nek a fejében szalma van.

A költőnőknek nincs szüksé-
gük szárnyakra. Seprőjük van!

Jó néhány gondolat nem lát-
hatott volna napvilágot, ha
nem akarták volna őket kiűzni
a fejükből.

Miroslav Hupčych

Ne féljetelek eltávolodni az
elveitektől. Nem lopja el őket
senki.

A légvárakat sem szellentések-
ből építik!

Az eretnekeknek három nap-
pal a haláluk előtt csak alko-
holt szabadna inniuk. Hogy
jobban égjenek.

A másod- és harmadosztályú
költők általában első osztá-
lyon utaznak. Az elsőosztá-
lyúak
a sínekre fekszenek.

Vajon örömtelibb lesz a világ,
ha az optimisták felakasztják
az összes pesszimistát?

Mivel nem volt mondaniva-
lója, azt hangoztatta, hogy
elhallgattatták.

Aki vasból van, magához
vonzza a villámokat.

Mindent megírtak már. Azt is,
ami a sorok között van.

Óvakodjatok a pénztől! Néha
annyira esztét veszi az ember-
nek, hogy a fejére is harisnyát
húz.

Nem nehéz bolondot csinálni
az emberből. Nehezebb em-
bert a bolondból.

BESZÉLGETÉSEK A ROSSZABBIK ÉNEMMEL

Az aggszűz az a nő, aki egész
életében hű majdani
kedveseihez.

Gyermekeinket az elrettentő pél-
dával neveljük a legszívesebben.

Az emancipáció ugyanazokkal
a jogokkal ruházza fel a nőket,
mint a férfiakat – és megfoszt-
ja őket a többitől.

Nagy különbség, hogy egy nő a
volt vagy a leendő barátjának
ajánlja-e föl a barátságát.

A majom nem hisz Darwinnak.

Takarékos nemzetek hőem-
berek építenek emlékművek
helyett.

A színészek koporsójának a
világot jelentő deszkákból kel-
lene készülnie.

Mennyi munkánkba kerül,
hogy gyermekeinket leszoktas-
suk a hibáinkról!

Miért írják vérrel a történel-
met? Mert a tinta drágább.

Mire megszokod, hogy fiatal
vagy, már meg is öregedtél.

A hazugok között a legelvisel-
hetetlenebbek azok, akiknek
igazuk van.

Az igazsággal ugyanaz a hely-
zet, mint az alkohollal: néhá-
nyan csak felhígítva bírják.

A családi kör gyakran három-
szög alakú.

Csupán halott klasszikusokat
idézzetek – ők már nem tudják
visszavonni a szavukat.

A történelem ítélőszéke előtt
az inkvizíció rendszerint azzal
védekezik, hogy az eretnekek
alatt lángra lobbantott mág-
lyák fénye a világosságot ter-
jesztette a sötét korokban.

Sok nő számára az jelenti a
legnagyobb sikert az életben,
ha boldogok lehetnek egy bol-
dogtalan házasságban.

A legnagyobb illúzióik azoknak
vannak, akik azt hiszik, hogy
nincsenek illúzióik.

A nők a gyermekeikben élnek
tovább. A férfiak időnként a
másokéban.

Perpetuum debile.

A hadvezér az a katona, aki
becsülettel áldozza fel mások
életét.

Felülnézetből látni a dolgokat –
nehéz úgy a törpe számára.

Néhányan a kalapjukkal a feji-
ket is megemelik.

Amennyiben sikerül elérnünk,
hogy új ellenségeink régi ellen-
ségeink ellenségeivé váljanak,
nyert ügyünk van.

Győz az igazság – ám ez időn-
ként annyi áldozatba kerül,
hogy talán jobb volna, ha nem
győzne annyiszor.

Csupán a halhatatlan költők
engedhetik meg maguknak,
hogy fiatalon meghaljanak.

Hogyan vegyem komolyan azo-
kat, akik túlságosan komolyan
veszik magukat?

Az igazsággal ugyanaz a hely-
zet, mint a nőekkel. Mindenki
flörtöl velük, de csak kevesen
veszik őket egész életre a nya-
kukba.

Azt hiszitek, emberkéek, hogy
nagyobbak lesztek, ha az óriá-
sokat térdre kényszerítitek?

Elmondhatjuk-e azokról, akik
ülő foglalkozást űznek, hogy
az ő munkaeszközük a fene-
kük?

Rettenetes, hogy minden
cenzornak irodalmi ambíciói
vannak!

Ha a nők nem vágnának any-
nyira a boldogság után, nem
volna annyi boldogtalan férfi.

Az emberiség tévedései olyan
mérőldkövek, amelyek a fejlő-
dés útját szegélyezik.

A diktátorok a kérdő mondat
után is felkiáltójelet tesznek.

Azok, akik mindig tudják,
merről fúj a szél, szélcsendben
rendszerint tanácstalanok.

Jiří Žáček

Vannak férfiak, akik olyan
sokatmondóan tudnak hall-
gatni, hogy a nők elpirulnak
tőle.

Távolról sem lesz mindenkiből
Szókratész, akinek házsártos a
felesége.

Kérem, éljen XY! De ne az én
rovásomra.

A kíváncsiságtól csak egy kis
lépés a szerelem. A házasság
még annyi sem.

Nyisd ki a szemed! – mond-
juk azoknak, akikről azt
szeretnénk, ha becsuknák a
szájukat.

A beteg kort nem kórházainak,
hanem börtöneinek a számá-
ról ismerni fel.

Be akarsz lépni a történelem
ajtáján? Töröld meg a cipőd!

Tóth László fordításai

év végi ferdítések és fordítások

IRODALMI KÓRKÉPEK

Tóth László

Duba Gyula

Erős szégyenérzettel születt, mert már akkor tudta, hogy ő lesz az örök harmadik helyezett. Parasztnak készült, de mivel a parasztvilág megszűnt, mire az lehetett volna, író lett. Először Fábry Zoltán akart lenni, de rájött, hogy abból már van egy. Így aztán azzal is beírta, hogy Duba Gyula lesz. De már abból is volt egy. Ha van – van, gondolta, legfeljebb ezután kettő lesz. Így hol

az egyik volt ő, hol a másik. Amikor az egyik volt – nevelt, amikor a másik – folyton vajúdott. A világért sem tévesztette vagy keverte volna össze a kettőt. Nappal olyan volt, mint más, de éjjel, amikor magára maradt, vad lázálmok gyötörték. De még a legvadabb lázálmaiban is vigyázott, hogy megmaradjon a realitások szintjén, még azok is realisták voltak. És sokat tett azért, hogy valaki lehessen, mert meggyőződése volt, hogy más eleve

csak rosszabb lehet annak a valakinek, aki ő. Az árulásait szolgálatként magyarázta, hiszen amik másnál esetleg azok lehettek volna, nála egészséges kompromisszumok voltak csupán. Pályáját azzal kezdte, hogy egyszerre csak ott volt, ahol. És legfőképpen azzal beszélt magáról, hogy másokon nevetett. Amikor aztán mások kezdtek beszélni róla, sírtak. Aztán egyre erősebb ingereket érzett a tekintetben, hogy úgy beszéljen magáról, mintha

tényleg magáról beszélne. Ekkor ő kezdett el sokszor sírni, amin viszont mások kezdtek el nevetni. Ilyenkor azonban hamarosan helyrebillent benne a világ, mert tudta, hogy jönnek még az ő utcájába, akik most kinevetik. És akkor bizony sírni fognak. Így telt el az élete. Amikor valamit elkezdett írni, mindig megkérdezte magától: „Na, ki vagyok?” Amikor pedig befejezett valamit, mindig valami szorongással vegyes büszkeséggel nézett

szét maga körül: „Na, ki vagyok?!” Mostanában azonban egyre többször vesz rajta erőt valami végletes erőtlenség, s egyre gyakrabban kénytelen nyugtázni: „Na, most aztán kivagyok, jól kivagyok.” Azután újra közelebb húzza magához az írógépét, és megint leírja az első mondatot. Mert mindig csak az első mondatot kell leírni. A többi már mindig minket ír le. A többi már őket írja le. Hol Duba Gyulát, hol meg Duba Gyulát. Világos, nem?

Hunčík Péter

Született Václav Havel, az utolsó csehszlovák köztársasági elnök elnöki hivatalában, és a saját maga által világra segített cseh Nova Televízióban ringott a bölcsője. Addig sok mindenütt ott volt, és sok mindenbe beleütötte az orrát, s ahol csak megfordult, mindenütt s mindenkiel különböző konfliktusokba keveredett. Falum nyelvén az ilyen embert egyszerűen csak bajkeverőnek hívták, s tartott tőle mindenki, de mivel ő az irodalom, a színház, s más efféle hiábavalóságok jegyében, meg a közönség sorsának jobbra fordítása

érdekében keverte a bajt, igazából nem vette őt komolyan senki. Szerencsére azonban, még mielőtt ő maga is kezdte volna nem venni komolyan saját magát, feltette magának – igaz, csak egyszer –, hogy, már negyvenedik éve körül járva, miért nincs még mindig, pedig hát lehetne. Így született meg az 1990-es évek elején, Václav Havel, utolsó csehszlovák köztársasági elnök elnöki hivatalában, s szerénységgel párosuló helyzetfelismerő-képességét bizonyítja, hogy azonnal rájött, hogy ő tulajdonképpen *határeset*, s eleve nem is lehet más. *Határeset*, mert sem előtte nem volt, sem

utána nem lesz, legfőképpen pedig vele egy időben nincs még egy olyan ember, mint ő, azaz egyedüli példány, s afféle határként tőle csak jobbra van meg balra, s ő választja el a lentet is a fenttől. Határhelyzetben lévén, nincs semmi furcsállnivaló rajta, ha fokozottan érzékelte hát a jobb és a bal, a fent és a lent közötti konfliktusokat, s mint ilyen, gyorsan rájött, ha békében akar élni, jobb, ha valamiképpen kezelni próbálja azokat. Felcsapott hát konfliktuskezelőnek, mert konfliktus az volt is, van is, lesz is bőven, s ez mégsem olyan, mint teszem azt targoncakezelőnek lenni, mert a targon-

cakezelőt időnként, különösen a mai világválságos időkben, munka híján időnként könnyen s gyorsan elbocsátják az állásából, amiből esetleg újabb bonyodalmak származhatnak, s ennek folytán a környezete számára is újabb konfliktusok származhatnak, amelyeket, ugye – gazdasági válság ide, pénzügyi válság oda –, ezután is folyamatosan kezelni kell. De hogy milyen bonyodalmas ember maga Hunčík Péter is, bizonyítja, hogy csak a látszat, hogy Václav Havel utolsó csehszlovák köztársasági elnök elnöki hivatalában született az 1990-es évek elején. Igazából csupán a 2000-es évek végén

jött világra, s tulajdonképpen egy regény – a *Határeset* című regénye – írta meg őt, természetesen eleve *határesetként*. De még ez sem elég, mert maga a regény sem az első kiadásával jött a világra, hanem a rövid időn belüli harmadik-negyedik kiadása teremtette meg tulajdonképpen az első kiadását is. Vagy hát, nem is tudom, hogy van ez igazából. Lehet, gyorsan egy pszichiátert kell keresnem, aki majd eligazíthat a dolgok magamban való állását illetően. Kíváncsi vagyok, vajon Hunčík doktor kit ajánlana nekem?!

Lacza Tihamér

Lacza Tihamért, híres sakkozógépével együtt, Kempelen Farkas találta fel, még a 18. században. Előbb arra gondolt, hogy ő lesz, aki elrejtőzve a szerkezet üregében, működtetni fogja azt, de túl nagydarabnak sikerült, ezért a feltaláló kénytelen volt más megoldáshoz folyamodni. Félretette hát az egészen a 20. század második feléig ismeretlen találmányát, aki aztán végül Prágában

született meg az Ady Endre Diákkörben szépreményű vegyészmérnök-hallgatónak. Ám addig-addig cserélgette vegy-konyhájában a lombikokat és görcsöveket, addig-addig öntögette egymáshoz a vegyületeket, míg óriási robbanások és füstfelhők közepette elő nem állította első irodalomkritikáit. Mutogatta is ezután azokat fűnek-fának, legfőképpen azonban a csehszlovákiai magyar íróknak, hogy most aztán megtanulhatják belőlük,

hogyan kell verset meg prózát meg egyebet írni, de miután a csehszlovákiai magyar írók jó része ezután sem tanult meg írni, kis részük pedig nem tőle, ebbéli kísérletei ezután már jobbára (vissz)hangtalanul haltak el, s ő jónak látta, ha felhagy velük. Ekkor azonban rájött, hogy őt tulajdonképpen Kempelen Farkas találta fel, s ezt sietett is tudatni a világgal egy tanulmányban. Azután, amikor még sok mindenki találmányában felismerte sa-

ját magát, már jobbára csak a feltalálóirol írta könyveit, akik végtelenül hálásak voltak neki, s kijárták, hogy a tudománytörténetben elismerjék őt. Az írók is végtelenül hálásak voltak neki, és már semmi kifogásuk nem volt, hogy a tudománytörténetben elismerjék őt. Közben Lacza arra is rájött, hogy az óegyiptomi fáraók írnokainak hieroglifái is tulajdonképpen róla szólnak, ezért a napnál is világosabb, hogy az emberiség történelme, tu-

domány- és technikátörténeti fejlődése nagymértékben az ő személye körül bontakozott ki és az ő ismereteire alapozódik, vagyis bármiről is ír, mindig s mindennel a saját önéletrajzát írja. Legutóbbi munkájában Ady Endre Diákkörként lép elő, s rögtön meg is fogalmazott egy felhívást, melyben arra fog kérni mindenkit, hogy onnantól kezdve már ne Kempelen Farkasként, hanem ez utóbbi néven szólítsák őt.

GONDOL(GOZ)ATOK

Egy költőre / A por, melyet kezdeti verseivel felvert, később visszahullott a költészetére.
*

Kérdés / A múltat, tudjuk, van rá példánk több, mint elegendő, nem művészet meghamisítani. Hát a jövőt?
*

Gondolat / A gondolat teszi láthatóvá az embert. Igaz. De nem minden ember a gondolatot.
*

Paradoxon / Az egészet megérthetnénk a részek felől is, ha az egésztől elvonatkoztathatók lennének a részek.

Hosszú út / A hosszú út titka: ha bizalommal nézel magad elé, és gyanakodva tekintesz önmagadra.
*

A 20. században nagyon sok 21. századi költő élt és alkotott. Most, a 21. század hajnalán, csupa múlt századi költőt látok magam körül. (2005)
*

Egy politikus fejfájára / Népe vállán kapaszkodva jutott pokolra.
*

Egy másik politikus fejfájára / Mennyekbe készült, ám jutott pokolra,

mikor szónokolt, mintha az alfele zengett volna!
*

X. vérszomjas, mocskos állat – lihegi vérszomjasan Y.
*

Fűzfából furulyát? / „Hangszer ez is, az is!” – győzködtek, mikor fanyalogni kezdtem, hogy fűzfából legföljebb sípot, de nem furulyát!
*

Dilemma / Verslábban is lehet tyúkszem?
*

Rossz költő / Képzavarosban halászik.

Tehetségtelen író / Közhelyezkedik.
*

Külváros / Ballada eszpresszó. Esténként fellép: Ágnes asszony, valamint Kund Abigél és a tánckar. Zongorán kísér: Fehér László. A dobnál: Bárczi Benő.
*

A feltaláló megőrül / Előbb eszébe jutott, majd eszébe került.
*

Goromba fráter / Nyerspolgár.
*

Kérdés / Gondoljátok, hogy csak a füle teszi a szamarat?

Gombamérgezett sírkövére / Egy ételem, egy halálom.
*

Bölcsesség / Ár ellen úszni – talán. De szél ellen már nehezebb.
*

Tanulmány a nőkről / Az első nőt, a paradicsomit is azért tisztetem, mert vétkezett. Ha nincs Éva, talán még ma sem ismerhetném az alma ízét.
*

Címjavaslat tudományos értekezéshez / A társadalmi lét onkológiája.

karácsonyi néznivaló

HA MÁR UNOD KEVINT

Vannak „örökzöldek”, amelyekbe van szerencsénk minden évben és minden egyes csatornán belefutni, ilyen a *Reszkessetek betörők!* Vannak viszont olyan karácsonyi filmek, amiket érdemes megnéznünk az ünnepek közeledtével. Arra kértük szerzőinket, ajánljanak olvasóinknak egy-egy karácsonyi remekművet, amivel kicsit sokszínűbbé válhat a karácsonyi ünnepvárás.

TÉLAPÓ ITT VAN, HOL A JOGÁSA? GEORGE SEATON: CSODA A 34. UTCÁBAN

Kulcsár Gábor

Mit szólnánk, ha napjaink vásárlási láztól fűtött karácsonyaikat egyszer csak meglátogatná a télapó? Pontosan ezt vizsgálja George Seaton 1947-es, *Csoda a 34. utcában* című filmklasszikusa. Az amerikai Macy's üzletlánc éves karácsonyi ünnepsége országos címlapsztorivá válik, amikor egy magát Kris Kringle-nek, vagyis télapónak nevező férfi (Ed-

mund Glenn) rivális, olcsóbb üzletláncokat kezd reklámozni a szülőknek. Az eset végül bírósági tárgyalásig fajul, ahol Fred Gailey védőügyvédre (John Payne) hárul a feladat, hogy bizonyítsa: ügyfele nem elmebeteg, hanem valóban a télapó.

Egy menthetetlenül optimista és bűbajos film, amely példátlan kreativitással kriti-

zálja a fogyasztói társadalom cinikus karácsonyképzetét. Valahol felháborító nézni, ahogy a hatalom próbálja örülni nyilvánítani az egyetlen embert, aki még nem felejtette el, hogy a karácsony a szeretet ünnepe, ám Edmund Glenn üdítően barátságos télapó-alakítása egy pillanatra sem hagyja lefelé gördülni a nézők száját. Ügyvédjével együtt parádésan

játszák ki az álszent amerikai ügyészeket, akik a közelgő választások miatt még a télapó létezésében sem mernek egyértelműen állást foglalni.

Egy pillanatra sem kell azonban jögi zsargontól tartani, Seaton filmje ennél sokkal közvetlenebb. Elegáns modern mese arról, mennyire fontos felnőttként is ráismerni a mindennapok apró csodáira, melyek gyak-

ran az egyedüli fegyvereink a mindent statisztikákra sarkító, kapzsi hatalommal szemben. Frappáns fordulataival, találó humorával és hatalmas szívével a *Csoda a 34. utcában* tökéletes karácsonyi esti program az egész családnak. Mind a gyerekekhez, mind a felnőttekhez van mit szólnia, és talán szükségünk is van a reményteli üzenetere ezekben a zavaros időkben.

A MIKULÁSRÓL KICSIT MÁSKÉPP KLAUS – A KARÁCSONY TITKOS TÖRTÉNETE

Csillag Balázs

Egy igazi, önzetlen jótett újabb jótettet szül. Vajon ez-e a karácsony szellemisége? Vagy az, hogy „mindenki hajt valamire”? Esetleg a hagyománytiszteltet, miközben egyre többen vélik úgy, hogy az csupán halott elődeink tömegnyomása?

E három meglátást boncolgatja Sergio Pablos rendező a *Klaus*, vagy magyar címén *Klaus – A karácsony titkos története* című 2019-es animációs filmben.

A főszereelő Jesper arra hajt, hogy kijusson Smeerensburg városkából, ami két család, a Krum és az Ellingboe klánok, viszályának csatateré, igaz egyik oldal sem tudja, hogy honnan indult a csetepaté, de mint dicső hagyomány, generációról generációra száll a viszály. Jesper szabadságának egyetlen lehetősége Klaus, a favágó, fafaragó, aki szerint a jótett jótettet szül. S amikor egy egyszerinek induló aján-

dékozásból a városka gyermekei megformálják Klaus papa mítoszát – aki levelet ír neki, annak játékot küld – Jesper meglátja a kiutat, miközben önkéntelenül is megváltoztatja a városka s annak egyetlen, halárusként dolgozó reményvesztett tanítónőjének, Alvának az életét.

Az animációs film technikai szempontból is bravúros, hiszen a CGI, vagy 3D rendelt animációnak látszó vég-

eredmény valójában egy teljes mértékben klasszikus rajzos animációval készült munka az SPA és a Les Films du Poisson közreműködésében. Mindezt egy innovatív árnyékolási, megvilágítási és textúrázási technológiával érték el.

Kicsiknek és nagyoknak is bátran ajánlom a 2019-ben készült *Klaus – a karácsony titkos története* című Netflix produkciót, ami nem mellesleg Oscar-jelölést is kapott a

legjobb animációs film kategóriában. A magam részéről sajnálom, hogy nem zsebelte be, hiszen mind technikai szempontból, mind a forgatókönyv, mind a szinkronmunka tekintetében megérdemelte volna. A *Klaus* egy olyan családi és kalandfilm, aminek üzenete nem csak karácsonyra, de az egész évre is érvényes: „Egy igazi, önzetlen jótett újabb jótettet szül.”

DRÁGÁN ADD A SZERELMET!

N. Juhász Tamás

Nem vagyok túlzottan elragadtatta a karácsonyi filmekről. Valljuk be, ezek többsége igen hamar át tud csapni az ostoba és túltolt poénkodás, a giccs, és a gagyiság irányába. Mindazonáltal vannak filmek, amelyeket igenis érdemes megnézni ebben az időszakban, még akkor is, ha az ember már belefásult a sok-sok felkészülésbe, amit manapság ez az ünnep jelent. Ennek értelmében két olyan filmet említenék meg, amelyek bár a karácsony ünnepén zajlanak, mégsem azt tekintik kiemelten a fő témájuknak – és talán pont ez is a jó bennük.

Az első film, amelyet kiemelnék az 1988-ban készült *Drágán add az életed!* (r. John McTiernan). Azt hiszem, nehéz volna olyan embert találni, aki ne látta volna már ezt a filmet. A Bruce Willis főszereplésével készült akciófilm története

végeredményben pofonegyszerű. Adott a főszereplőnk (John McClane), aki feleségéhez utazik Los Angelesbe, és így egy karácsonyi vállalati partiba csöppen bele, amelyet nem sokkal később terroristák (köztük Alan Rickman) támadnak meg, és így főszereplőnkre hárul a feladat, hogy megoldja ezt a helyzetet, és megvédje a családját. Macsós egysorosok, remek alakítások teszik felejthetlenné ezt a filmet. Yippee Ki Yay!

A második film, amit érdemes megemlíteni, az az *Igazából szerelem* (r. Richard Curtis) című alkotás. A filmet 2003-ban mutatták be, szóval ez sem egy mai darab. Olyan színészek játszanak benne, mint például Hugh Grant, Keira Knightley, Liam Neeson, Andrew Lincoln, Colin Firth, Bill Nighy, Emma Thompson, vagy a már fentebb

is említett Alan Rickman. A nézőnek tehát igazi sztárparádéval van dolga. Bár a történet egy része maga az ünnep köré szerveződik, de esetünkben sokkal fontosabb az, hogy az egyes emberek (karakterek) között milyen kapcsolatok alakulnak ki, esetenként azok formálódása, változása. És ez teszi az *Igazából szerelem* című filmet különlegessé. Az alkotás számtalan szívmengető, de ugyanakkor szívfacsaró momentummal is rendelkezik, és a színészek érezhetően mindent megtettek annak érdekében, hogy a történet még sokáig a nézővel maradhasson annak megtekintése után is. Talán nem túlzok, ha azt állítom, hogy az *Igazából szerelem* napjaink egyik olyan filmje, amelyet modern karácsonyi klaszszikusként lehetne emlegetni, s amelyet kár volna kihagyni.

LAPSZÁMUNK SZERZŐI

Bese Bernadett (1996) író, szerkesztő, egyetemi hallgató
Csáky Pál (1956) Bethlen Gábor-díjas író, politikus
Csillag Balázs (1988) prózaíró, animátor
Finta Viktória (2000) egyetemi hallgató
Hodossy Gyula (1960) költő, író, intézményszervező
Holub, Miroslav (1923–1998) költő, orvos
Huptych, Miroslav (1952) költő
Jakubecz Márta (1962) író, publicista, pedagógus
Jancsó Péter (1986) író, tanár
Janovic, Tomáš (1937) költő, író, újságíró
Juhász Dósa János (1969) színházi szakember, újságíró
Juhász Kornélia (1990) költő, prózaíró
Katona Nikolas (1993) költő
Kovács Barnabás (1974) költő, író
Kulcsár Gábor (1998) egyetemi hallgató, újságíró

Nagy Erika (1961) prózaíró, a SZMÍT titkára
Nagy T. Katalin (1958) Németh Lajos-díjas művészettörténész, egyetemi tanár
N. Juhász Tamás (1987) irodalom- és filmkritikus
Olle Tamás (1996) író
Ozsváld Árpád (1932–2003) költő, szerkesztő, műfordító
Pacsmag Eszter (2003) prózaíró
Reczai Lilla (1993) újságíró, szerkesztő
Boldog Salkaházi Sára (1899–1944) író, apácanővér
Szabó Bodó Renáta (1989) művészettörténész
Száz Emese (2002) prózaíró
Tóth László (1949) József Attila-díjas költő, író, művelődéstörténész, szerkesztő
Žáček, Jiří (1945) író
Z. Németh István (1969) költő, prózaíró, szerkesztő

Lapszámunkat **Dolán György** műveivel illusztráltuk.

zengőré

AZ ERDEI KARÁCSONY (részlet)

Kovács Barnabás

Elindultak. Villám húzta a csilingelő szánt, a két füle között Cincin Erzsí ült. A levegőben Veréb Ilonka követte a csapatot, a többiek – Röffencs Pista, Csengő Boci Berta, Kakas Berci, Birka Pál, Kecske Lóránt, Pulyka Piroska, Márton Gúnár – gyalogosan és boldogan. Az erdőben Huhi Botond bagoly bácsi is csatlakozott hozzájuk.

Nagyon meg akarták találni azt a bizonyos fenyőfát. Végül úgy is lett. Ott magasodott előttük.

A fenyő igencsak megörült, hogy rátaláltak. Bevallotta, hogy egész életében erre a napra készült. Mindig is karácsonyfa szeretett volna lenni. A népes csapat hozzálátott a feldíszítéséhez.

Veréb Ilonka hol az egyik, hol a másik ágra röppent, s végül a fa csúcsára telepedett. Titokban biztosan azt hitte, hogy ő is karácsonyfadísz. A többiek nagyokat kuncogtak rajta.

De az öröm hirtelen abba maradt.

– Jaj, jaj, gá-gá-gá! Most mi lesz?! Gá-gá-gá! – rémildőzött Márton Gúnár. Az történt ugyanis, hogy az összes ajándéknak nyoma veszett. Egy szemvillanás alatt eltűnt minden. Nem is értette senki, hogyan történhetett meg. Az előbb még az ajándékok a szánon voltak, most meg a szánon ott szomorkodott üresen, árván, egyedül. Csak a furcsaságok – a szén, a sál, a fazék és a seprű – voltak szétszórva

körülötte. Bánat lett úrrá a társaságon. Röffencsék a szánon ülve tanakodtak.

– Miért történt ez velünk? Pont ezen a napon! Mit csináltunk rosszul? Most mi lesz?

Ekkor Röffencs leugrott a szánról.

– Rőf-rőf, megvan, rőf-rőf! A többiek értetlenül kérdeztek vissza:

– Micsoda van meg?

– Hát nem látjátok, rőf?! A hóban a gyanús lábnyomokat.

Na, erre aztán mindenki tüstént felpattant a szánról.

– Tényleg! Jól látod, Pista!

Követni kezdték a nyomokat. Veréb Ilonka a magasból felderítést végzett. Közben a tiszteletre méltó Huhi Botond bagoly úr nyugtatgatta a kis csapatot:

– Huuhúúú! Ennek így kellett lennie. Biztosan megvan az oka, hogy így történt! Nyugodjatok meg, minden rendbe fog jönni, csak türelmesen járjatok a dolog végére.

Az árulkodó lábnyomok kanyarogtak a fák között, egyre mélyebbre hatoltak az erdőbe. A csapat meg elszántan utánuk, s egyre jobban bíztak benne, hogy az eltűnt ajándékokhoz vezetnek.

– Csip-csip-csipcsirip! Már csak néhány méter, a dombon túl eltűnnek a nyomok – csipelte boldogan Ilonka.

– Rőf, láttad az ajándékokat is?

– Csip-csirip! Azokat odafeletről nem, de azt igen, hogy

a nyomok mintha a hó alá bújné.

– A hó alá, tényleg? – furcsállották a többiek.

Nem is kellett több, mindenki olyan sebesen szedte a lábát, hogy csak! Ilonka igazat mondott: a lábnyomok egy nagy lyukban veszték el, amelynek mélyén valami rozsdaszínű látszódott.

– Ez olyan, mintha róka farkok lenne – nézett a többiekre Röffencs, majd megeresztette a hangját. – Rőf-rőf! Tudjuk, hogy ott vagy! Rőf, azonnal bújj elő, akárki is vagy! Mi nem félünk tőled!

Erre aztán a többiek is besegítettek:

– Úgy is van, gyere csak szépen elő! Addig mi úgysem megyünk el innen.

A lyukból szép lassan, komótosan, kicsit félve Róka Rita kúszott elő. Sötét odújában megtalálták az ajándékokat is. A ravasz róka bevallotta, hogy azért lopta el azokat, mert irigyelte, hogy ő soha nem kap ajándékot, hát másnak se legyen. Röffencsék nemcsak megbocsátottak neki a tettéért, de meg is hívták, hogy csatlakozzon hozzájuk, legyen a barátjuk, ünnepeljék együtt a karácsonyt. Rita nagy örömmel hordta vissza a feldíszített karácsonyfa alá az ajándékokat, amelyeket aztán a fiúk, Pista, Lóránt, Pál és Márton gondosan elrendeztek. Lassan minden a helyére került. Közben Veréb Ilonka is visszarepült a farmról,

szárnya alatt szorítva a nyáron készült közös fotójukat. Ugyanis azt ötlötték ki, hogy odaajándékozzák Róka Ritának. Hadd emlékeztesse őt mindig, mennyi szerető, jókedvű barátja lett, akikre bármikor számíthat, ha valamin bánkodik, vagy ha csak mókázásra támad kedve.

De valaki még hiányzott, aki nélkül Röffencsék nem ünnepelhették a karácsonyt. Nem véletlenül cipelték magukkal azt a sok kelléket, azokat a furcsaságokat.

Röffencs szép hógolyót formázott, majd görgetni kezdte a hóban. Hamarosan jókorára hízott.

Közben Birka Pál és Kecske Lóránt is hizalt egyet-egyet. Vajon mi célból? Hát persze! Hóembert készítettek! Nélküle nem is karácsony a karácsony. Helyére került a tűzpiros répa, az lett a hóember orra. A kidobott fazék a kalapja, a széndarabok a szeme és a szája. Cincin Erzsí néhány fenyőtobozsal érkezett, hogy gombok is legyenek a hóember kabátján. Végül Csengő Boci Berta a narancsszínű sálát csavarta a nyakába.

– Hu-hu-hu-húúúú! Most már senki sem hiányzik, hu-hu-hu-húúú! – lelkesedett Huhi Botond bagoly bácsi.

A gyertyák fényesen ragyogtak, mindenki a karácsonyfa köré ült. Gyönyörködtek a sok ajándékban.

– Boldog karácsonyt, ku-

ku-rikúúú! – adta meg a jelet Berci.

És elkezdődött. A zsebekből előkerültek a papírdarabok, amikre a kívánságok voltak írva. Mindenki gondosan el is helyezte azon a díszdobozon, amelyet készített. Így tudni lehetett, hogy mit rejt a csomag, de azt még nem, hogy ki kérte az ajándékot. A jó móka az ajándékkereséssel indult. Nagy volt az öröm az erdőben. Róka Rita is jókedvűen figyelte a többieket, és egyre szaporábban hallatszott:

– Ezt én húztam! Ezt én készítettem! Ezt te kérted? Jaj, de jó! Annyira örülök! Köszönöm, ez csodaszép! Neked is boldog karácsonyt!

És érkeztek a válaszok is:

– Szívesen készítettem! Örülök, hogy tetszik!

Röffencs alig várta, hogy belebújjon az új ingébe. Birka Pál is vállára akasztotta új tarisznyáját. Csengő Boci Berta is körbeszökdécselte új díszvankosát. Villám is örült a díszes kantárnak. Kecske Lóránt a tányérját csodálta, Pulyka Piroska meg a fejdíszét próbálgatta. Márton Gúnár díszdobozt kapott, Kakas Berci pedig egy divatos selyemsálnak örülhetett. Veréb Ilonka új bögréből kortyolgathatja majd teáját, míg Huhi Botond remek sétapálcával túrázhat kedvére.

Mindenki boldog volt, mert elérte, amire vágyott. És kéz a kézben énekeltek, körbetáncolva a fenyőfát.

KARÁCSONYI CSODA

A mesekönyvek ereje még ezekben a nehéz időkben is csodás hatással van a gyerekekre és a felnőttekre egyaránt. Úgy meg inkább, ha olyan gyönyörű képek is társulnak a történethez, mint Kovács Barnabás *Az erdei karácsony* című mesekönyve esetében.

Egy rövid, de annál meghatóbb és tanítójellegű történetet olvashatunk a karácsony szellemében a felsőpatonyi Kovács Barnabástól. A szerző megszemélyesíti a házi- és erdei állatkákat, akik a farmon és a közeli erdőben élnek, és az a közös bennük, hogy imádják a karácsonyt. Kovács Barnabás frappáns nevekkrel illeti az

állatkákat, bár a jól ismert alliterált megoldást ebben az esetben mellőzte. Mindenestre Röffencs Pista és barátainak nevei hűek a szép magyar nyelvhez és kultúrához. A szöveg néhol rímekben is olvasható, a szerző kedves és könnyen értelmezhető szófordulatokkal él, megfelelően adagolja a történetet, amelyet az idősebb gyermekek egyedül is élvezni tudnak. Török Bianka illusztrációi pedig abszolút passzolnak a történetekhez, és a rajzolt karakterekkel az olvasó könnyen tud azonosulni, velük együtt tudja megélni és átérezni a szeretet ünnepét.

A történet segít a gyere-

keknek játszva tanulni a számokat, kérdéseket tesz fel, amelyre a gyermek (olvasás közben) akár még választ is adhat, ha interaktív az olvasás a szülővel. Az állatkáknak szembe kell nézniük egy kulcsfontosságú helyzettel, amelyet csak közösen tudnak megoldani. A csapatszellem fontosságára, a mások iránti tiszteletre, türelemre és az összetartásra tanít ez a mese. Nem utolsósorban pedig még arra is, hogy a csoda akkor születik meg, amikor karácsony ünnepét meghitt hangulatban, szeretetteljesen éljük meg azokkal, akiket a legjobban szeretünk.

Reczai Lilla

vidámság

ÓDÁK A TEJHEZ

Kedves olvasóink, a tejvás népszerűsítése érdekében meghirdetett irodalmi pályázatunk igencsak nagy visszhangra lelt pályakezdő tollforgatóink körében. A túlzott alkoholfogyasztás

elleni harc különös jelentőséggel bír így Szilveszter napjához közeledve. A beérkezett verseket egy tizenhat tagú szakmai zsűri értékelte ki. Éppen azon vitáztak, hogy melyik pályamű vigye

el a pálmát, amikor egy névtelen telefonáló megfenyegette őket, hogy ha nem az ő műve kapja az első díjat, boszorkány nagymájával elintézteti, hogy a bíráló bizottságra százéves Csipkeró-

zsika-álom boruljon. A zsűri komolyan vette a nem mindennapi fenyegetést, és mivel az ismeretlen, eltorzított hang nem akarta elárulni a nevét és pontos címét, egyöntetűen úgy döntöttek, hogy

minden beérkezett pályamunka megosztott első helyezésben részesül. Az egészséges, kalciumban gazdag műveket örömmel közöljük lapunk hasábjain.

Búbánat Benedek
Tejút

A tej fehér, a tej finom,
meginni meg én, megbirom.
A tej sejtelem, a tej sajt-elem,
ha tehén vagyok, hát termelem.

A tej áhitat, a tej jómodor,
száguld velem, mint a jó motor,
a tej értelem, a tej izgalom,
ne hagyd, hizlaljon nagyon.

Múgató Emil
No milk today

A tejtől kipattogok,
s egy ér átver a halántékomon:
a tej kártékony nagyon.
Apámnak ettől lett szőrös a mája,
a tejsav torkát kimarta,
az adóhivatal is folyton fejte.

Nem vagyok én tarkamarha,
hogy más tején megéljek.
Barátom bika, s nekem jól tejel.
Az utolsó óráról már lógok,
rám ugrik, felöklel szarva,
előnt a forróság, az élet tejszíne.

Azt mondják, tanuljak inkább,
kérőddzem matekon, fizikán,
mert én többre vagyok képes,
mint bárki ebben a nagy
borjúneveldében, bameg.
No mú, nehogy már ők mondják meg.

Savó Gábornok
Tejbüfé

Bolond az, aki bort iszik,
s félőrült, ki viszkít vedel.
A tej megfog, megbolondít
és soha többé nem enged el.

Rabja leszel, mint a drognak,
mint apáca a Barátok köztnek,
hófehér kénytejzubonyok
össze s vissza megkötöznek.

Csak iszod és nyeled, hörpölsz,
nem számít se tér, se téridő,
lepedőbe csavart testtel
útnak indulsz, mint térítő.

Tejet igyon, ki megcsömörlött,
ki megtérni reptéren képtelen,
bontson újabb tejesflaskát,
s végtére koccintson énvelem.

S az idő tejik, s tehenét fejik
szorgos kezek az elmúlásnak,
joghurtot köhögsz, kefirt tüsszentesz,
túróba kívánsz mindent... másnap

Flavonoid Ákos (második cé)
Lea tejjel

A tej kék, mint Lea szeme reggel,
mikor mellém ül, kezemet fogja,
s fülembe kedvenc dalát dalolja:
Ó, Ákosom, ó, Ákosom,
felettünk angyal száll,
mellettünk macska átoson.

A tej szőke, mint Lea haja nappal,
mikor felsérti homlokom egy fadarabbal,
majd együtt sírunk, neki jobban fáj,
ó, Ákosom, ó, Ákosom,
te vagy dalom, dunnám, vánkosom,
hajtsd vállamra fejed.

A tej rózsaszín, mint Lea ruhája,
mikor radírt kér, s én faragót adok,
s a szerelemtől szétolvadok,
ó Ákosom, ó, Ákosom,
Ági néni ránk szól, csikorognak padok,
tejfehér köd ül falun és városan.

Radír Adorján
Múdal tejre és habszifonra

Sok itt a bú, sok itt a mú,
ez itt a mű, te nagyérdemű.
Habszifon és persziflázs,
szerelmem, egy percig láss!

Sok itt a tőgy, és sok itt a trágya,
te vagy a versem, a versem tárgya.
Vasmacskád és lázgörbéd,
pillantásod ráz, tör, véd.

Sok itt a tej, sok itt a hely,
ez itt a fej, hogy megfelelj.
Tatármártás és törökméz,
szerelmem, te örök, nézz!

Vajling Anasztázia
Bocigól
(szonett)

Boci, boci, törökméz,
köpülök a vajra.
Ez a cuki gólhelyzet is
jó lesz majd tavalyra.

Pici pata letipor,
táncikál és rángat,
boci, boci, tejberizs,
fúj a bíró hármat.

Jól megmondta K. Janó:
kulturális kéje nő,
hogy edzett Amál, ó...

Nem kellett a büntető,
anélkül is bánta T.,
ha rezgett a háló.

Böjti Botlájka (első cé)
Tej nem tell, melt tatitág

Nem tell a tej, melt a íte rott,
botink ha múgat it, kit értedel.
Intább tólát, ha tabad térnem,
alma sze rott, ropogót, pinom.

Nem tell a tej, melt a taga rott,
apa, önted a Tunába, léttivesz.
Enni tak a velt, botánat, hod má menek:
én méd nem költök ám, énám költenek.

Kufirc Maca
Kefír
(rigmusok csujjogatóba')

Öcsém jó fej, anyám jól fej,
hej, hej, kell a tej.
Tejbe-vajba, hébe-hóba,
kiöntöm a lefolyóba.

Jön a kefir, ami kifér,
engem letör, annyi liter,
hej, hej, kell a tej,
csallóközi aludttáj.

Hogyha csicseregned lehet,
csipegessél madártejet,
ez az arcteji lesz a végső,
esztet nem fogja mán' véső.

Az én babám magas lehet,
mégsem iszik kakastejet,
hej, hej, kell a tej,
valamivel áttelej'.

Maffonánc Balázs
Kutyatej

Tej, tej, kutyatej,
de finom is, ebugatta!
Vahurom is esztet issza,
embervérrel gyakran vegyül,
kezesjóság, bárki lássa.

Tej, tej, kutyatej,
ettől erős ínye, foga!
Vahurom is ha elkapja,
többet soha nem engedi,
bárki hibás, ki nem tudja.

Tej, tej, kutyatej,
ettől boldog minden bulldog,
harci kutya erre háklis,
elkapja a nagymamát is,
repül felém fogsora.

A szöveget közreadta: Z. Németh István

iránytű – fiatal írók rovata

TÖBB, MINT OKÉ

Akkora pók mászott a gitáron, hogy muszáj volt elneveznem. Túl nagy és termékeny teremtés ahhoz, hogy szimplán kinyírjam. Már-már többet játszott a hangszeren, mint én – legalábbis az utóbbi időben. Már tényleg illene elővenni!

Három hónapja ígérettem a nagyinak, hogy eljátszom neki a Szállj el kismadarat, de valahogy a madár helyett az életkedvem száll el mindig. Meg hát mindenki másé is, ha meghallják, hogy játszom. Olyankor édesapám max. hangerőre kapcsolja a mulatóst, hogy kitisztuljon a füle, s így már kettőnkől kap kedvet a család többi tagja a rituális érvágáshoz. Ezt megelőzendő inkább odakint játszottam a macskának. Idefagyok és lehet, hogy szegény Cilikét leszázalékolják halláskárosodás miatt, de legalább egész jól megy a dal.

Még mindig nincs hó...

A hideg már rég a nyakunkon, de a fehér táj – még most, december közepén is – várta

magára, noha a meteorológusok napok óta ígéretlik. Fogadni merek, sokat csuklik otthon az édesanyjuk. Pedig ők is örülnének egy fehér karácsonynak. Ha már otthon kell ülni, legalább az ablakból lenne szép a világ. Ebből a me-rengésből zavar fel a bamm. Ledőlt bent a karácsonyfa?

Ezek szerint mégis beosont a másik macska. A sunyi dög imádja a mézeskalácsot – már kitapasztaltuk, elvből nem rakunk a fára. Hupsz! Mégsem a karácsonyfa volt. Mikor belépek, az egész család dől a röhögéstől: szeegény Szürcsi!

A kiscicám csuromvizesen támo lyog a nappali közepén, a karácsonyfa sértetlen...

Kiderül: már megint rábukott a süti-re, anyám észrevet-te, és úgy ráijesztett a majszoló macskára, hogy az megpróbált kiugrani a csukott ablakon. Kétszer is. A harmadik utókoppanás után a felmosóvödör fogta fel. Szegény jószág.

Miközben próbálom vala-

hogy kiszárítani az ázott macskát, észreveszek egy bejövő videóhívást a nagytól. Meglepődöm. Nem tudtam, hogy tud ilyet. Hamar világossá válik: nagyon nem tud. Mikor mi láttuk őt, ő már nem halott minket, aztán cseréltünk. Mire mindenkinél helyrejött az összeköttetés, negyedóra is eltelt. Azért később is ilyen párbeszédet lehetett hallani a konyhából:

– Na, akkor emésszük meg a hallottakat.

– Mit csinálsz te a halottakkal?

A délután maradéka online bejgli-tanácsadással telt. Mire sötétedni kezdett, mindennel megvoltunk. Lepakcsoltuk a villanyt, teret engedünk az égők élénk színeinek. Az adventi koszorún pislákol-t három gyertya, plusz anyukám zöld bőséghezó rituális gyertyája – telihold van, ilyenkor muszáj.

Nem tudtam megértetni vele, hogy nincs telihold, de azt

sem, hogy elvileg katolikusok vagyunk. Azért az összkép emlékeztetett azokra a szentes-tékre, amikor még gyerekként ébren töltöttük a fél éjszakát, hogy találkozhassunk a Jézuskával és a Mikulással. Amikor olyan szegények voltunk, mint a templom egerének még csóróbb sógora, de mégis annyira éltük a csodát, mintha a gyermek a Mária-szobor karján csak ránk mosolyogna. Mikor karácsonyeste a szakadt babakocsi aljába bevágtuk a kutyát, és elvesztünk a szakadó hóban azzal a kis faszánkóval, ami a végére szétesett alattunk. A fehérén kihalt utcákat a fény és az árnyék játéka formálta végtelenné. Érezte magát a fagy, de nem jutott el a szívéig.

Megvártuk a kijárási tilalom lejártát, felnyaláboltam a gitárt, és átosontunk a nagyihoz. Hetek óta nem jártam náluk, pedig csak két utcával laktak arrébb. Szegény nagy, egyedül nézte szerdánként a Szulejmán

ismétlését az RTL-en. Fontosak voltak ezek a rituálék, mégse tudtunk mit tenni.

Hívásban éltük az életünket, s elhittük, hogy ez most így oké. Nem jó, nem rossz. A polaritás fájna. Az oké csak oké.

Apu becsöngetett és a nagyszüleim kisvártatva már a kapu mögül hallgatták a dalokat. Láttam, ahogy az emberek a szomszédos házak ablakait is kinyitják. Mennyből jött az angyal és a Mikulás, kedves Mikulás is valahogy odakeveredett. Végül elénekeltem a nagyinak a Kismadarat. Mindig is ez volt a kedvence. Miközben játszottam a dalt, láttam magam körül a szenvedést az arcokon, de a kerítésen át feltűnt az is, ahogy a könny megered annak a szeméből, aki abban a pillanatban igazán számított. Olyan gyorsan jött ki a kapun és ölelt át, hogy még a maszkot se tudtam felvenni. Az emberek az ablakokból pedig látták, ahogy leszáll az első hó.

CSEPP-CSEPP

Mindene csuromvizes volt. Bőrcipője tönkrement, fehér inge nyirkos takaróként tapadt rá. A nadrág zsebében megbúvó kották teljesen szétáztak. Kifolytak a hangjegyek finom ujjai közül. Bajszáról vízcespek hullottak. Az eséstől sajgó hátát kénytelen volt nekidőnteni a hideg falnak. A víz térdmagasságig ért.

Körülnézett. A kút alja szűk volt. Szinte összeroppantotta a férfit. Egyre csak hajtogatta: ki kell jutnom, ki kell jutnom. A sima kövekből épített falon azonban nem talált kapaszkodót. Nem tudott felmászni. Polyton visszacsúszott. Mér-gelődött, ordítozott, majd elfáradt. Muszáj volt leülnie, vizesebb már úgysem lehet. Gondolatai egyre csak cikáz-tak.

Zongorista nélküli koncert? Nem, nem, az lehetetlen. Fél nap alatt nem találunk senkit, amúgy is én vagyok a legjobb. Kész, elmarad az előadás! És ha híre megy, hogy nem voltam ott? Találgatnának, hogy kivel voltam az este. Ha kiderül, hogy kivétel nélkül Sárával töltöm az esti órákat, nekem végem. Mi van, ha híre kel az országban, hogy üres volt a színpad? Nem, erre még gondolnom sem szabad! Végül senkitől se kapok munkát, mehetek vissza nyomorogni.

Lesóványodom és megőszülök. Egyszer csak észreveszem, hogy hullik a hajam. Öregűrnak szólítanak negyvenkét évesen. Nem, nem, nem! Fehér bajszos, morgós vénember leszek. Senkinek sem fog kelleni többé a zeném.

Önmagával veszekedett. Kezét ökölbe szorítva püfölni kezdte a kút falát, amiért

megfosztotta saját magától. Ordítozott. Örült módjára röhögött, végül zokogva térdre rogyott. Könnyei eggyé váltak a kút vizével.

Hirtelen egy vízcsepp hullott sötét hajába fentről. Utána egy másik az őt körülvevő víz felszínére esett. Csepp-csepp, csöpp-csöpp. Először lágyan szólt az ütem. Ti-ti, ti-ti. Akár a

zongora billentyűi. Ti-ti-ti, ti-ti-ti, majd beléptek a hegedűk. Ti-ti-ti-tá, ti-ti-ti-tá. A dobok, a furulyák. Végül az egész zenekar. A férfi meghatódva hallgatta az oly ismerős melódiát. Könnyei örömkönnnyekké változtak tovább duzzasztva a kút vizét. Eljátszhatta a darabot. Ujjait mozgatta a billentyűkön. Nyomta a pedált, akkordokat

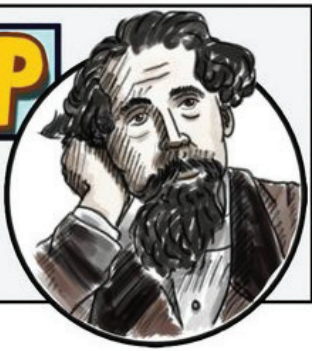
játszott. Kezét fel-le járatta zongoráján. Egyre csak esett. Csöpp-csöpp, csepp-csepp. Az esőcseppek egyre gyorsabban és gyorsabban hullottak. Szakadni kezdett, a vízszint rohamosan emelkedett. A közönség állva tapsolt. Éljeneztek. A férfi pedig sosem volt még olyan boldog.

Hír, 1985

ALKOTÓK, KICSIT MÁSKÉPP

"Meg fogom ünnepelni a karácsonyt szívemben, és iparkodom egész esztendőben ünnepelni. Élni akarok a Múltban, a Jelenben és a Jövőben. Versengjen bennem ennek a háromnak a szelleme." Charles Dickens

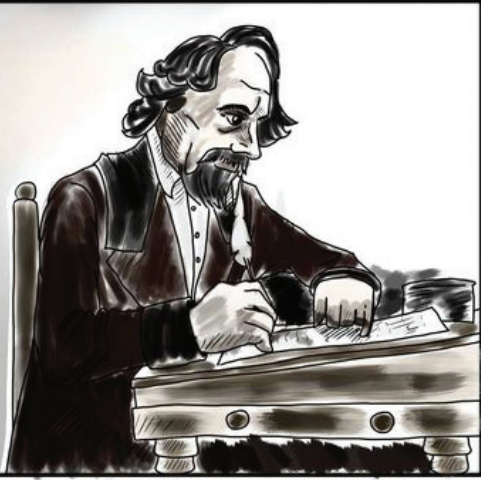
Charles Dickens egyik legismertebb műve a Karácsonyi ének alig egy hónap leforgása alatt készült el. Életének egy rendkívül nehéz időszakában írta. Azon felül, hogy apjával való kapcsolata is mélyponton volt, anyagi helyzete is folyamatosan romlott, és a kiadók is csak élőködtek rajta. Ekkor a szerző igazi Ebenezer Scrooge volt, aki szerint a karácsony humbug, és könyvében is ezt szeretne volna megörökíteni, vagy inkább teleplezni.

Lehetett bármennyire is garaszkodó férj, emellett aggódó és szerető apa is volt. Lehetett bármekkora problémái, a család felé akkor is egy optimista, mosolygós, nagy mesélő maradt, pont mint Bob Cratchet.

De ez a rövidke hónap, amíg a mű megszületett, több csodát is tartogatott a szerző számára. Az apjával rendeződött a viszonya, ami egy kicsit enyhített a komorságon, létrehozva egy olyan karaktert, mint amilyen Scrooge unokaöccse, Fred.

Él a mítosz, hogy a könyv máshogy ért volna véget, de látva saját gyermekei karácsonyvárását és egy közeli családtag gyermekének gyógyulását, megszületett kicsi Tim karaktere, akinek belső fénye megvilágította az egész történetet, ezzel létrehozva a világirodalom egyik, ha nem a legvarázslatosabb karácsonyi történetét.

rejtvény

MESEKÖNYVEK NYOLC IRÁNYBAN

Rejtvényünkben 30 mesekönyv és meseregény címét rejtettük el nyolc irányban. A ki nem húzott betűk összeolvasva adják a megfejtést, Keszeli Ferenc mesekönyvének címét. A megfejtéseket január 15-ig várjuk a lilium@liliumaurum.sk-ra. A helyes megoldók között értékes könyvcsomagot sorsolunk ki.

A CSODAGOMBÓC
(Kovács Magda)
A KAPU (Barcza Katalin)
A TITOKTÜNDÉR
(Beck Andrea)
A TRÉFÁS FARKAS
(magyar népmesék)
ÁGACSKA (Csukás István)
ÁKOMBÁKOM (Tóth László)
BOHOLY (Sebők Éva)
BORSÓMESE (Kőszegi Finta László)
BUBORÉK (Haraszi Mária)
EGY EGÉR NAPLÓJA
(Bálint Ágnes)
HÁRY JÁNOS (Garay János)
HÉT LAKAT ALATT
(Zalaba Zsuzsa)
HOL KÉL FEL A NAP?
(Gyüre Lajos)
HOL LAKNAK A SÜNIK?
(Tóth Elemér)

KALIMPA (Stiglincz Milán – Varga Norbert)
KIS MERÉSZ (Poór József)
KISRIGÓK (Paulon Viktória)
LÓLILA (Tordon Ákos)
LYUK AZ ÉGEN (Tóth László)
MANÓKÖNYV
(Haraszi Mária)
MESELEVES (Berg Judit)
MICIKE (Lévay Erzsébet)
ÖRDÖGSZEKÉR
(Kulcsár Ferenc)
PILICKE MESÉI
(Póda Erzsébet)
RUMINI (Berg Judit)
SICC (Kálmán Jenő)
TAMARINDUSZ
(N. Tóth Anikó)
TÜNDÉR LALA
(Szabó Magda)
TÚZMADÁR (Duba Gyula)
ZSUZSI (Kálnay Adél)

Készítette: Z. Németh István

H	O	L	K	É	L	F	E	L	A	N	A	P	A	K
L	O	A	Z	S	U	D	N	I	R	A	M	A	T	É
Á	Y	L	K	R	Á	D	A	M	Z	Ü	T	T	R	R
G	K	U	L	A	K	A	C	Z	J	T	A	É	É	O
A	A	O	K	A	P	L	S	S	Ü	L	K	D	F	B
C	L	I	M	A	K	U	O	N	A	E	N	Z	Á	U
S	I	N	A	B	Z	N	D	T	Z	Ü	S	V	S	B
K	M	I	F	S	Á	É	A	S	T	É	I	Y	F	K
A	P	M	I	J	R	K	G	K	R	M	C	N	A	Ó
Y	A	U	Y	L	A	Ö	O	E	A	E	C	Ö	R	G
L	Ü	R	A	L	D	T	M	M	N	S	L	K	K	I
O	Á	L	T	R	I	S	B	Ö	P	E	Ü	Ó	A	R
H	A	É	Ö	T	I	L	Ó	L	I	L	A	N	S	S
O	H	K	A	K	M	I	C	I	K	E	A	A	I	I
B	O	R	S	Ó	M	E	S	E	L	V	A	M	N	K
A	J	Ó	L	P	A	N	R	É	G	E	Y	G	E	D
J	P	I	L	I	C	K	E	M	E	S	É	I	A	I